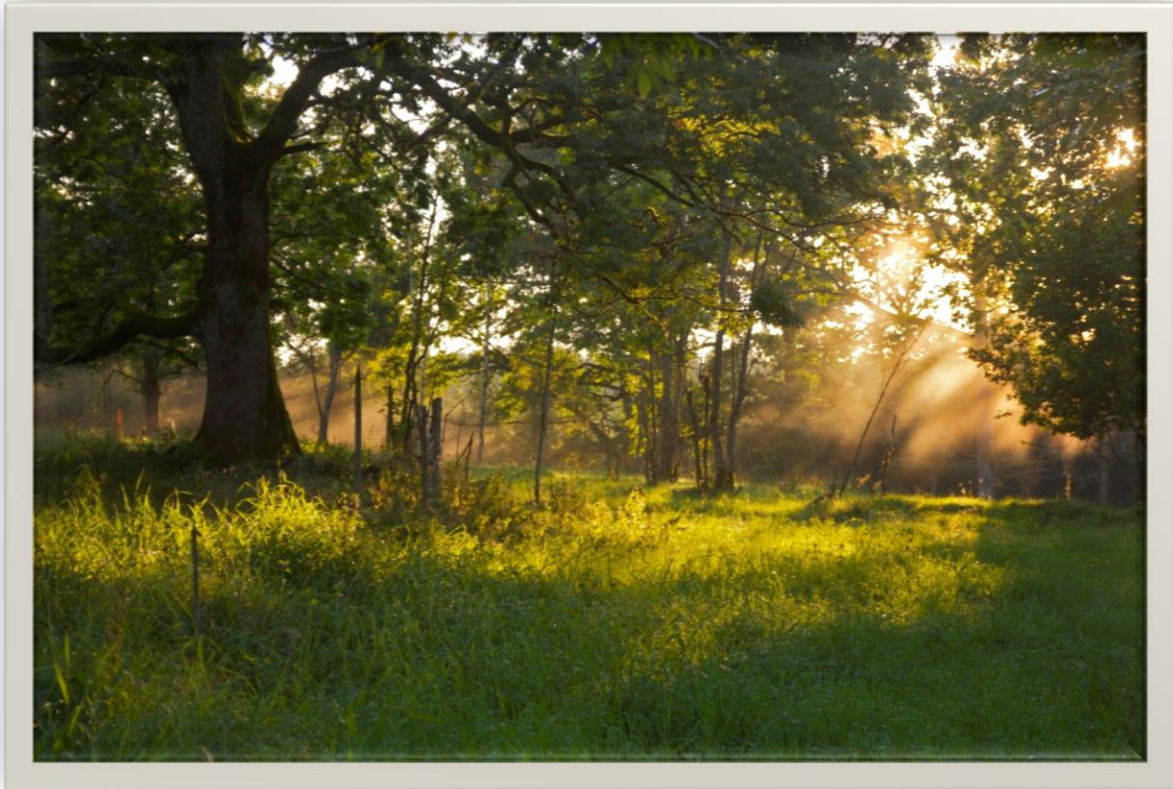

Program

Naturvårdsplan

Styrdokument

Handlingstyp: Program Naturvårdsplan

Diarienummer: KS/2013:1142

Beslutas av: Kommunfullmäktige

Fastställsedatum: KF 2016-06-20, § 59

Dokumentansvarig: Miljöstrateg, Näringsliv och strategisektionen

Revideras: Minst vart 4:e år

Följs upp av: Strategisektion

Giltiglängst t o m: 2020-06-30

1	Inledning	6
1.1	Uppdrag.....	6
1.2	Syfte.....	6
1.3	Bakgrund.....	6
1.4	Arbetsätt.....	7
1.5	Naturvårdplanen.....	8
2	Tranemo natur	9
2.1	Geologi.....	9
2.2	Naturhistoria.....	10
2.3	Naturtyper.....	12
2.3.1	Skogar och myrar.....	12
2.3.2	Odlingslandskapet.....	13
2.3.3	Sjöar och vattendrag.....	14
2.3.4	Sand och grusmarker.....	15
2.3.5	Särskilt skyddsvärda träd.....	15
2.4	Landskapsanalys.....	16
2.5	Biologisk mångfald.....	16
2.6	Ekosystemtjänster.....	17
2.7	Hotade arter.....	18
3	Naturvårdens organisation	20
3.1	Ansvarsfördelning.....	21
3.2	Finansiering.....	21
4	Skyddad natur	21
4.1	Naturresevat (7 kap 2§ MB).....	22
4.2	Naturminnen (7 kap 10§ MB).....	22
4.3	Biotopskydd (7 kap 11§ MB).....	22
4.4	Djur och växtskyddsområden (7 kap 12 § MB).....	23
4.5	Natura 2000 (7 kap 27-29 §§ MB).....	23
4.6	Strandskydd (7 kap 13 § MB).....	23
4.7	Andra skyddsformer.....	24
4.7.1	Naturvårdsavtal.....	24
4.7.2	Nyckelbiotop.....	24
4.7.3	Fridlysta och skyddade arter.....	24
4.7.4	Myrskyddsplan.....	24
5	Skyddsvärd natur	26
5.1	Sötvatten.....	26
5.2	Gräsmarker.....	27

5.3	Myrar	28
5.4	Skogar.....	29
5.5	Täkter.....	30
5.6	Ädellövträd.....	30
5.7	Ej aktuell.....	31
5.8	Skötselbehov.....	31
5.9	Prioriterade naturtyper	31
6	Kommunens mål	32
6.1	Vatten	32
6.1.1	Våra vattenförekomster ska inte vara drabbade av försurning.	33
6.1.2	Minska antalet onaturliga vandringshinder.....	33
6.1.3	Öka kunskapen om små vattendrag.....	33
6.2	Natur	33
6.2.1	Hotade arter i kommunen skall ha en gynnsam bevarandestatus i Tranemo kommun.	34
6.2.2	Prioriterade naturtyper ska inte minska.	34
6.2.3	Tillgängligheten till naturen ska öka.....	34
6.2.4	Kommunens egen mark ska skötas så den biologiska mångfalden bevaras.....	34
6.3	God bebyggd miljö	35
6.3.1	Samhällsplaneringen i kommunen sker utifrån ett hållbarhetsperspektiv.	35
6.3.2	Hänsyn tas vid exploatering.....	36
7	Handlingsplan	37
7.1	Lokalt naturreservat Tranemosjön.....	37
7.2	Åtgärdsplan sandödra.....	37
7.3	Spridningskorridor cykelbanan.....	38
7.4	Ängsvampar	38
7.5	Projekt Ljungsnäsaområdet.....	39
7.6	Barrskogsprojektet.....	39
7.7	Naturen i Tranemo kommun.....	39
7.8	Skolmaterial.....	40
7.9	Ängsprojekt	40
7.10	Natur på hemsidan eller i mobiltelefonen	40
7.11	Intern utbildning i naturvård.....	40
7.12	Betesmarksprojekt	41
7.13	Värdefulla vattendrag.....	41
7.14	Kommunal skogspolicy	41

7.15	Projekt storlom.....	41
8	Ordförklaringar	42
9	Referenslitteratur	45
	Bilaga 1 Rödlistade arter enligt 2015 lista som noterats i Tranemo kommunen	55
	Bilaga 2 Åtgärdsplan	60

1 Inledning

1.1 Uppdrag

Kommunstyrelsen gav dåvarande miljö och byggnämnd uppdrag att upprätta en naturvårdsplan 2009-02-02 §24. 2011-06-09 beviljades Tranemo kommun bidrag från naturvårdsverket via LONA, lokal naturvårdssatsning, att arbeta fram detta underlag.

1.2 Syfte

Syftet med naturvårdsplanen är att den skall utgöra:

- underlag för fysisk planering, t ex kommunens översiktsplanering och detaljplaneläggning. (Härmed kan hänsyn tas till naturvårdens behov och intressen i ett så tidigt skede som möjligt.)
- underlag för ställningstagande i enskilda ärenden angående förändringar i användandet av mark och vatten.
- underlag för skydd och vård av värdefulla naturområden.
- en del i kommunens arbete att nå nationella, regionala och lokala miljömål.
- utgöra underlag för miljörevision och miljökonsekvensbeskrivningar (MKB) av olika beslut och åtgärder.
- underlag för information till allmänheten, samt
- utgöra underlag för att kunna söka bidrag från Naturvårdsverket

1.3 Bakgrund

Kommunens naturvärden har uppmärksammats genom åren både av ideella naturintresserade och av myndigheter i form av regelrätta naturtypsinventeringar men också inventeringar av hotade arter. Information har även framkommit via MKB vid förestående exploateringar. En helhetsbild av kommunens samlade naturvärden är inte gjord, ej heller en gemensam skattning på det relativa naturvärdet samt eventuella skötselbehov. Naturvärdet på tidigare inventerade objekt har förändrats, oftast till det sämre vilket gjort att de inte längre skiljer sig från det omgivande produktionslandskapets naturvärden. Det gäller främst odlingslandskapets värdekärnor.

För att nå miljömålen måste åtgärder sättas in och då utgör denna sammanställning ett bra underlag var dessa åtgärder blir kostnadseffektiva.

Samhällets krav på underlagsmaterial för fysisk planering och bedömning av markanvändningen har ökat.

1.4 Arbetssätt

En sammanställning av befintligt underlagsmaterial har gjort. Följande material har främst använts:

- Natur i Älvsborgs län
- Lövskogsinventering
- Ängs och Hagmarksinventering
- Nyckelbiotopinventering
- Våtmarksinventering
- Ängs och betesmarksinventering (TUVA)

Varje objekt har granskat utifrån förhållande till andra inventeringar. En ekhage kan både vara med i ängs och hagmarks-, lövskogs- och nyckelbiotopsinventeringen. Den dominerande naturtypen som utgör värdet på objektet försöktes klassificeras enligt enligt EU's art- och habitatdirektiv. Ett flertal objekt har besökt under 2009-2013 varpå det aktuella värdet har noterats samt ev pågående hävd eller störning.

Utifrån detta och dess historiska och landskapsekologiska aspekter har ett relativt naturvärde satts. Kriterier vid bedömningen har varit:

Biologisk mångfald

Rikedom av viktiga strukturer

Kontinuitet

Storlek

Betydelse för hotade och lokalt ovanliga organismer.

Landskapsperspektiv

Fungerade störningsregimer och dynamik

Objektet bedömdes i en tregradig skala där värdet:

1 Högsta naturvärde, erhöll lokaler med hög biologisk mångfald ofta med flera hotade arter ofta pga rikligt med viktiga strukturer, på större ytor gärna med kontakt av andra liknade objekt i landskapet. Objekten har ofta en fungerande dynamik och fungerande störningsregimer och en lång kontinuitet.

2 Höga naturvärden, erhöll lokaler med flera viktiga strukturer som ger livsrum åt rödlistade arter och signalarter. Ofta hade objekten en lång kontinuitet och en hyfsad hävd eller annan störningsregim.

3 Naturvärden skiljer sig från det omgivande produktionslandskapet genom dess historia, dess hävd eller förekomst av rödlistade eller signal- och indikatorarter. Kontinuitet är inget måste då många av dessa objekt har förvandlats från en naturtyp till en annan. Genom närhet till ett objekt med högre värde kan dessa objekt som nu saknar hotade arter kunna i en nära framtid utgöra livsrum för dessa arter om de lyckas sprida sig dit. Ofta är det objekt med flera viktiga strukturer men som saknar den optimala störningsregimen.

Naturvärdesbedömning sker på en relativ skala som på objektsnivå inte alltid stämmer överens med andra naturvärdesbedömningar.

Naturvärdesklasserna 1, 2 och 3 motsvarar sådana områden som avses i MB 1 kap 1§ punkt 3.

Naturvärdespunkterna 1 och 2 motsvarar de områden som avses i MB 1 kap 1§ punkt 2.

Skötselbehovet utgår ifrån dess angelägenhet att utföras innan naturvärdena i form av viktiga strukturer eller biologisk mångfald försvinner.

1 Akut är inom de närmast åren

2 Åtgärder bör sättas inom 10 år.

3 Inga direkta åtgärder förutom löpande skötsel om så finns.

1.5 Naturvårdplanen

Naturvårdplanens programdel består av en översiktlig beskrivning av Tranemo kommuns geologi, natur och historia. Den tar även upp naturvårdens organisation samt redovisar de i Miljöbalken skyddade områdena samt övrig skyddsvärd natur som i detalj beskrivs i objektskatalogen. Dessutom fastslås kommunens mål samt handlingsplan för att nå dessa mål. Naturvårdplanen kompletteras i slutet av en ordlista med fackuttryck som används i planen samt bilagor med kartor.

Naturvårdplanen som är ett tillägg till översiktsplanen bör aktualiseras i samband med att översiktsplanen aktualiseras varje ny mandat period.

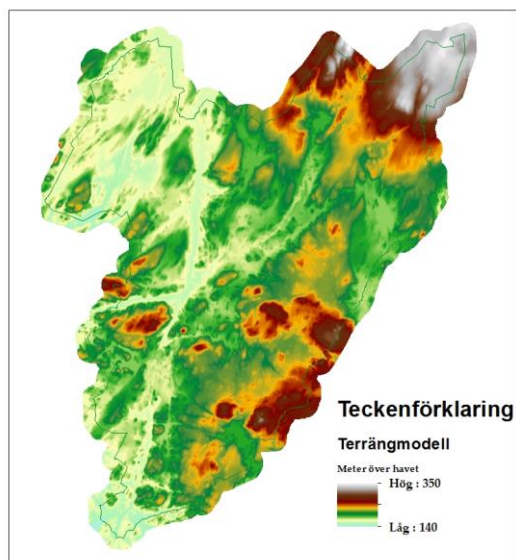

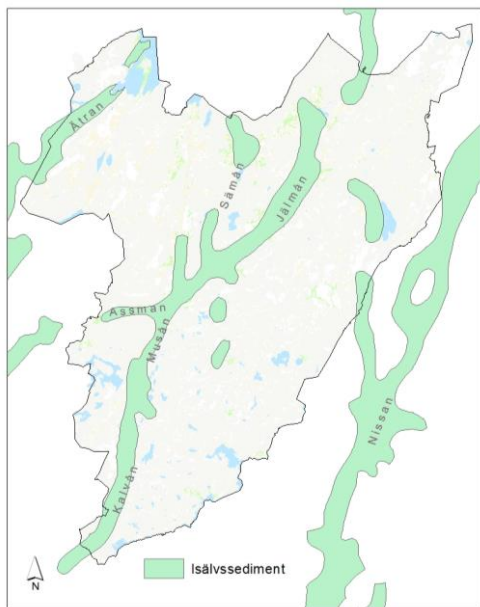
2 Tranemo natur

2.1 Geologi

Tranemo kommun är belägen på västra delen av sydsvenska höglandet, med en högplata i det nordöstligaste hörnet för att sedan slutta ner mot sydväst. Det kuperade landskapet med grunda dalar har uppkommit av tektoniska spricksystem som dominerar i sydsydvästlig riktning. En skärpning och avrundning av dessa sprickdalar har skett genom inlandsisarnas försorg. Hydrologin i landskapet följer ofta dessa och de dominerade vattendragen är Jälmån och Sämån som i Tranemo flyter samman till Assman men också Kalvån i kommunens södra delar. Båda dessa tillhör Åtrans vattensystem medan de östligaste delarna av kommunen avvattnas

av Nissans vattensystem. Berggrunden består huvudsakligen av gnejs, vilka domineras av gråa och röda graniter men med inslag av grönstenar. Om berggrunden och dess sprickor har styrt landskapets form i det stora så har den senaste inlandsisen gjort detaljerna. Landisen som hade en mäktighet på 1-2 km upptog och bearbetade de tidigare jordlagren samtidigt som nytt material bröts loss ifrån berggrunden. Materialet sattes av som en sorterad jordart, morän. Stora delar av kommunen täcks av morän. I djupare dalstråk, exempelvis i Långhemstrakten förekommer Kambrosilurhaltiga moräner från Falköpingstrakten. Moräntäcket är i allmänhet tunt och framförallt på bergplataer förekommer kallt berg men även exempel på mäktiga moräner i sk drumliner finns. Genom att moränmarker ofta innehåller mycket block så har uppodling av dessa marker gett upphov till mäktiga stenmurar och rikligt med odlingsrösen. När isen drog sig tillbaka och smälte bort transporterades, sorterades och avsattes stora mängder material av smältvattnet från isen. Isälvs materialet kännetecknas av att materialet är sorterat efter kornstorlek i olika skikt samt att partiklarna i allmänhet är avrundande, därav namnet rullstensgrus. Smältvattnet samlades i isen till isälvar som ledde ut till isens front. Det medföljande materialet avsattes i tunnarnas botten och utanför dess mynning. Man kan än i dag se resterna av dessa isälvar i form av avlagringar av sorterat rullstensmateriel och ibland av tydliga åsar, sk rullstensåsar.

Dessa isälvar rann först utmed de dalgångar som bildats av tidigare nämnda sprickor i landskapet och genom vår kommun kan man följa isälvar i Ätrons huvudfåra med avlagringar vid Torpa vidare mot Haldarp och Vassgårdenområdet. Den största avlagringen finns i Jälmans och Sämåns dalgång via delar av Musån och Kalvån. Mäktigast är åsbildningarna mellan Tranemo och Ambjörnarp med ett djup på upptill 30 m. Det står helt klart att området under landisens avsmältning utgjorde ett mycket stort dräneringsstråk för smältvatten mot västerhavet. Mäktigheter av dessa dimensioner är ovanliga i denna del av landet. Längst i öster når avlagringar från Nissans dalgång in en bit öster om Grimsås. I

Assmans dalgång mellan Tranemo och Uddebo ligger ett stråk av med flacka avlagringar. Där ser vi spår på geologiska förändringar efter inlandsisens bortdragande genom omlagringar av avsatt material genom åns slingrande och eroderande förlopp som skapat en meandrande åsträcka med avsnörda korvsjöar och områden med svämsand. Denna process pågår fortfarande och skapar en störning som är gynnsam för många växter och djur.

2.2 Naturhistoria

Natur är aldrig statisk. Det sker alltid en dynamik driven av störningar som kan ha sin orsak i stormar, eldar, erosion, landhöjning, vegetationssuccesion, konkurrens eller betespåverkan. Människans påverkan på naturen genom tiden har varit stor särskilt i södra Sverige. Vår kulturhistoria blir samtidigt vår naturhistoria. Genom pollenanalyser i både Dalstorpasjön och Tranemosjön har vi en ganska grov bild på hur vegetationen har utvecklats kring dessa två orter, som man vet genom fornlämningar har en mycket gammal kulturhistoria. Dessa två källor avspeglar ett landskap långt ifrån det som vi idag kan se. Och få av de arter som karakteriserar vårt landskap idag fanns då.

Jägarstenåldern

Den senaste landisen avsmälte från Sydsveriges högplatå ca 9500 fkr. I början var landskapet ett småkuperat moränlandskap med fuktiga sänkor, genomdraget av bäckar. Landskapet påminde om våra dagars fjällhedar. Från Tranemosjöns pollenanalys ser vi kring 8000 fkr fynd av al och hassel samtidigt som vi ser en expansion av ek i området. Vi befinner oss nu i ett relativt torrt och varmt klimat med en första invandring av lind och alm. Ännu är det långt innan de konkurrenskraftiga träarterna bok och gran skulle börja dominera. Förutom stormar och eld fanns det en störningsregim av betande djur som visent, uroxer och vildhäst. Dessa kunde upprätthålla glesa skogar eller till och med

hedartade öppna marker, liknade våra betesmarker och ekhagar. Men genom intensiv jakt från de första människorna så försvann dessa i samband med att lövträden ökade i omfattning. Under en kallare och fuktigare period ca 5000 fkr blev marken vattenmättad och i de blöta sänkorna utvecklades kärr. Vitmossor och starr bredde ut sig över fastmarken och vattensamlingar börja växa igen. 2011 fann vi lämningar av en bosättning utmed Månstadån i strax norr om rv 27 från denna tid. Liknade spår har hittats i Ömmestorps industriområde 1975.

Bondestenåldern

När klimatet senare blev varmare ca 3000 fkr förvandlades dessa kärr till rishedar men framför allt vandrade människan in på allvar under den yngre stenåldern. Hon blir bofast och påverkar skogen genom svedjeodling. Gräspollen blir vanligare i proverna och spår av spannmål dyker för första gången upp.

Bronsålder

Denna tidiga odling verkar ha klingat av och det blir inte framemot bronsåldern som människan på alvar börjar odla landskapet kring Tranemo. Samtidigt reduceras huvudkomponenterna som ek, lind och alm i ekblandskogen kraftigt. Detta tyder på att odling ersatts med omfattande bete. Vi befinner oss fortfarande i värmeperioden vilket gör att behovet av vinterfoder till djuren inte krävs, samtidigt som betesmarkerna bör vara stora för att förse de betande djuren med föda på vintern. Detta var en mosaik av ringbarkad, nedbränd, utglesad och betad skog. Vi kan kalla det kulturskogslandskap som påminner om en igenväxande ekhage i sin första fas. Under yngre bronsåldern ändrar landskapet åter karaktär då de stora röjningsröseområdena börjar uppträda, vissa av dessa uppodlas och invallas och indelas i åkersystem av parceller. Folk blev bofasta och den lokala påverkan på landskapet blev mer intensiv. Nya öppna naturtyper bildas, vilket torde ökat den biologiska mångfalden. Lämningar från denna tid fann man på Västerhöjd i Tranemo samhälle. Ett annat exempel på detta är röjningsrösen kring Tyggestorp industriområde SO om Tranemo tätort. Odling har skett här under förromersk tid till vikingatid. De träkolsfragment från den tiden tyder på att en blandskog av ek, björk och tall röjts för att kunna odlas.

Järnålder

Under järnåldern blev klimatet kallare och man blev tvungen att ställa in djuren under vintertid vilket krävde att vinterfoder måste skördas vilket gav upphov till slättermarker. Samtidigt fick man bättre tillgång på gödsel som kunde spridas på åkrarna till våren. Ången skapades och blev åkerns moder. Ången skulle visa sig bli den artrikaste av alla naturtyper med sin årliga störning i form av slätter som begränsade konkurrensstarka arter och gynnade fröetableringen. Slättermarken och åkrarna blev tvungna att skyddas mot betesdjuren varpå inägomark och utägomark bildades. Samtidigt började granen vandra in från norr och trängde ut lövträden och förmörkade skogen. I våra trakter mötte den boken från söder för ca 1000 år sedan men granen segrade. Samtidigt skedde en

intensiv lågteknisk framställning av järn från rödjord varpå uttaget av träd för kolning och järnframställning lokalt kan ha varit betydande. Det fuktigare och kallare klimatet fick även till följd att på vissa ställen så dränktes värmetidens skogar och torvbildningen tog fart. Det är nu våra mossar på allvar börjar växa till.

Medeltid-Nutid

Befolkning ökade stadigt med ett litet avbrott för digerdöden på 1350 talet, igenläggningen av ödegårdar anses haft positiv inverkan på mångfalden då de intensivt odlade markerna övergick till skog vilket gav utrymme för flera arter. En sakta ökning av befolkningen ledde fram till 1800-talets skiftesreformer. Byar splittrades och gårdarna spreds ut och marken samlades kring brukningscentrat. Våtmarker och sjöar dikades ut och sänktes för att få mer odlingsmark. Röseredssjön, en av våra större sjöar, försvann helt och hållet. Åar som Månstadsån sänktes och rätades ut vilket fick stora negativa effekter på främst fågelfaunan. Ekens särställning som naturvårdsbärande träd har vi följt genom historien. Efter århundraden av skydd av Kronan så gavs nu rätten att ta ner dessa av bonden hatade träd. För det första var ekens löv mycket svårnedbrytbara och kunde ibland bli liggande i tre år innan de försvann. För det andra så släppte en vuxen eks krona igenom väldigt lite sommarljus till marken. Samtidigt som konstgödsel och vallodling gjorde ängens mångfald överflödigt. Nya åkrar bröts och djuren togs från skogen. 1900-talet blev en mörk tid när kulturlandskapet ersattes av ett industrilandskap, med ett intensivt jord- och skogsbruk. Kvar finns små rester av en lång historia av natur- och kulturlandskap i form av naturvärdesobjekt av skiftande storlek och kvalitet. Som titthåll till vår historia och bärare av värdefullt genetiskt material till framtiden.

2.3 Naturtyper

2.3.1 Skogar och myrar

Skogs och myrmark utgör den största marktypen i Tranemo kommun. Om skogsmark definieras som mark med en krontäckning på 30 % eller mer så utgör skogen 80 % av Tranemo kommuns yta. Dock utgörs 13 procentenheter av beväxt myr och en annan andel utgörs av trädbevuxna betesmarker. Andel öppen myr utgör i sin tur 7 %. All denna mark ligger inom det södra barrskogsområdet.

Skogarna i Tranemo kommun domineras av barrskog där granen utgör den vanligaste beståndsskapande trädslaget. I östra delen av kommunen finns mer talldominerade skogar och tallen dominerar också på trädbevuxna myrar och på myrarnas fastmarksöar. Lövskogar förekommer

spritt i kommunen och nästan enbart i igenväxta hagmarker eller som fortfarande betade trädbevuxna hagar. Lövskogar kan förekomma som ett sekundärt succesionsstadium efter en störning i form av brand eller storm men i dessa bestånd kommer granen att vandra in och konkurrera ut lövet tills en ny störning uppkommer. Den enda naturliga lövskogen är klubbalsumpskogar där den höga markfuktigheten håller granen borta. Enligt lövskogsinventeringen som gjordes 1984 så uppmärksammades 167 bestånd med lövskog större än 3 ha. Den uppskattade arean var 760 ha. Den mesta lövskogen finns i kommunens norra delar tex vid Torpasjön och Yttre Åsunden. De utgör delar av värde trakten Åsundens lövskogar. Även vid Dalstorp, Hulared-Stålaled och i sluttingarna mot Sämån växer rikligt med lövskog.

Trots att all skog i södra Sverige påverkats av människan främst i form av skogsbyte, uttag av brännved och byggnadstimmer så finns det fortfarande sk kontinuitetsskogar. Även om trycket på den svenska skogen var hårt redan på 1700 talet med uttag för träkol till järnbruksindustrin och behovet av betesmark under 1800 talet så visar kronprins Carls skogskarta från 1846 att bl.a. öster om Tranemo samhälle fanns fortfarande stora virkesförråd kvar. I början på 1900 talet skövlades mycket skog där det mesta timret köptes upp av Mölneby bolag. De köpte allt virke på gården av grövre dimension vilket innebar att klenare virke stod kvar och skogarna blev utglesade. Trots detta var den mesta utmarken beskogad. Det var först på 1950-talet med införandet av trakthyggesbruk som avskogning påbörjades och de flerskiktade skogarna ersattes med granplanteringar. Det finns fortfarande skogar som inte genomgått kalavverkningar och som inte är igenväxta hag- och betesmarker. Ofta ligger dessa svårtillgängliga områden långt ifrån bilvägar och nära mossar och på fastmarksöar i mossarna. Endast ett fåtal av dessa värdekärnor är uppmärksammade i nyckelbiotopsinventeringen. En liten rest av dessa skogar kan ses i de små reservaten kring Moghult, men finns även representerade utanför reservaten. Även i Skrikemossekomplexet söder om Tranemo finns skog som inte utsatts för rationellt skogsbruk.

2.3.2 Odlingslandskapet

Vårt odlingslandskap som ofta har en mycket lång historia, är idag ett intensivt nyttjat landskap. Huvuddelen av våra livsmedel kommer ifrån åkermark. Jordbrukslandskapet förväntas också bidra med energiproduktion i form av energigrödor och biogasproduktion. Andra delar av vårt odlingslandskap är våra artrikaste naturtyper såsom naturliga betesmarker och slåtterängar. Det hävdade och artrika landskapet är ett av det mest attraktiva landskapet för oss människor. Andelen av den sistnämnda kategorin minskar kontinuerligt. Samtidigt som det intensiva

jordbruket för med sig utsläpp av gifter och övergödande ämnen.

Genom miljöstödd uppmuntras lantbrukarna att övergå till ekologisk produktion med minskad övergödning och användande av gifter. Miljöstöden riktar sig även till att återställa och bruka de värdefullaste markerna sett ur ett mångfaldsperspektiv.

Odlingsmarken är i Tranemo kommun koncentrerad till åsbildningar i nordväst kring Långhem, Bragnum, Månstad och Korrebo, men också Hulared och norr om Dalstorp. Mycket odlingsmark är också samlad kring ensamgårdar och mindre byar med omgivande skogsmark. Det är i dessa områden som de högsta naturvärdena finns, där landskapet inte rationaliserats så hårt. Där finns en variation av åkrar, betesmark och värdefulla landskapselement som åkerholmar, flikiga åkerkanter, stenmurar och blommande välganter.

2.3.3 Sjöar och vattendrag

Som tidigare nämnts så ligger Tranemo kommun inom främst avrinningsområde för Ätran men också Nissan i kommunens östra delar. De större vattendragen är själva Ätrans huvudfåra i nordväst, Sämån och Jälmån som förenar sig till Assman i Tranemo, Västerån i nordväst samt Kalvån i söder. 156 sjöar som helt eller delvis ligger inom kommunens gränser gör att kommunen är ganska sjörik även om sjöarnas utbredning och karaktär varierar. I nordväst finns några stora mesotrofa sjöar tillhörande Åsundenområdet. Ett antal intressanta sjöar finns också i det s.k. Vassgårdensområdet, ett område med större isälvsavlagringar där flera av sjöarna är bildade ur sk dödisgröpar och är oligotrofa skogsjöar. Sjörikt är området runt Ambjörnarp samt söderut mot Sjötofta. Dessa är också oligotrofa skogsjöar. Förutom Visen-Opperhalen och Malensjöarna är dessa sjöar mindre till storleken. I naturvårdsplanen gör vi inte en naturvärdsbedömning av våra sjöar och vattendrag med några undantag. Generellt skulle man kunna säga att sjöar med dess varierande och betydelsefulla roll för många växter och djur gör att de minst har värde 3, naturvärde. Detta gäller oftast nytillskapade dammar och viltvatten. Dock har några enstaka vattenmiljöer tagits med i naturvårdsplanen men särskilda värden pga av artförekomster. De flesta försurade sjöar och vattendrag är idag föremål för kalkning. Det är främst Marjebosjön med avrinning i Musån som idag är okalkad och fungerar som referensvattendrag för okalkade vattensystem. Många av våra större sjöar är reglerade. Det gör att onaturliga regleringar av vattennivåer i sjön hotar visa naturtyper och arter som är beroende av översvämningar som svämskogar. En jämnare vattennivå kan göra att vassar kan breda ut sig. Olämpliga regleringar kan spoliera häckningen för vissa fåglar som storlommen. Dammar som reglerar sjöarna utgör ofta vandringshinder för fiskar. Brist på konnektivitet i vattendrag är ett av stort hot mot biologisk mångfald i våra vattendrag. Störning från friluftsliv främst båttrafik förekommer i vissa sjöar.

2.3.4 Sand och grusmarker

I ett landskap som tillåts utveckla sig fritt skapas naturligt blottad sand genom erosion, brand och bete. Ett stort antal arter återfinns i sådana miljöer som ofta har ett mycket varmt mikroklimat. Antingen behöver de blottad sand för att bygga bon eller lägga ägg eller så är de beroende av det varma mikroklimatet för att larvutvecklingen ska hinnas med under säsongen. Under de senaste århundradena har glest skogsbete gett upphov till sådana miljöer. Men genom brytning av naturgrus har täktmiljöer kunna erbjuda lämpliga livsrum för dessa organismer när skogen blivit allt tätare och därmed kallare.

För att spara på naturresursen naturgrus ersätts grustäkter med bergkrosstäkter, vilket gör att dessa refugier i landskapet blir allt ovanligare i takt med att täkterna återställs till skog.

Bild 1 Sälgsandbi Tåstarps ängar

Särskilt uppmärksammade är bin, väg- och rovsteklar men i vår kommun finns även den enda populationen av sandödlor i g:a Älvsborgs län. Sandmarker finns även i erosionsstränder utmed främst större vattendrag, men genom regleringar minskar även dessa. Även erosionhindrande åtgärder utgör ett hot mot denna miljö. Hyggesbruk kan till viss del ersätta denna miljö, men är ofta allt för kortvarig innan nya plantor växt upp.

2.3.5 Särskilt skyddsvärda träd

Med särskilt skyddsvärda träd avses:

- I. Jätteträd; träd grövre än 1 meter i diameter på det smalaste stället under brösthöjd
- II. Mycket gamla träd; gran, tall ek och bok äldre än 200 år. Övriga trädslag äldre än 140 år.
- III. Grova hålträd; träd grövre än 40 cm diameter i brösthöjd med utvecklad hålighet i huvudstam.

Grova, gamla eller ihåliga träd har en mycket stor betydelse för faunan och florans. Förekomsten av sådana träd är i många fall avgörande för många rödlistade arters fortlevnad. Många arter är knutna till ek särskilt skalbaggsfaunan och lavfloran. Även asp, hamlad ask och lind samt solexponerade björk- och tallstammar hyser en artrik fauna och flora. Trädets ålder är avgörande då den höga åldern gör att många olika strukturer hunnit med att bildats samt att objektets varaktighet skapar tid för spridning. Ihåliga träd där veden är angripen av olika svampar skapar en miljö som är värdefull för främst insekter och fåglar. Efterhand skapas mulm som är en blandning av nedbruten

ved och ekskrementer av vedlevande organismer. I mulmen lever en artrik och särpräglad fauna.

De flesta skyddsvärda träd påträffas i kulturlandskapet, både i hagar och i gårds och kyrkomiljöer. Igenväxning och avverkning är de största hoten och kunskapen om de värdefulla trädens utbredning är begränsad i kommunen. Inventeringar har skett av skyddsvärda träd har skett under 2014 av länsstyrelsen. Naturskyddsföreningen har uppmärksammat grova träd och följande karta presenterar kända skyddsvärda träd samt områden med skyddsvärda träd. Det grövsta trädet i kommunen är en ask i Åkerhult, Hulared och en ek på Djurgården, Långhem den sistnämnda utgör kommunens enda Naturminne (se kap 4.2). Områden som är särskilt viktiga för skyddsvärda träd är Torpa-Hofsnäs, Limmareds säteri, Lalabo-Hallabo, Varred-Sibbarp-Skärtebo.

2.4 Landskapsanalys

Kommunen i sin helhet är ganska homogen men ett antal landskapstyper går ändå att urskilja.

Längst i nordväst märker vi ett jordbruksdominerat område på en moränplatå. Ett antal större gårdar med åkermarken på åschrönen med intensiv granodling på områden som tidigare utgjorts av betesmarker och skogsbeten. Här ligger också ett antal större högmossar varav några utvunnit med torv i större skala. Här drillar fortfarande sånglärkan.

Nordöst om detta finns också mycket åkermark både på åsar men också utmed dalgångarnas sänkta fd översvämningssmarker. Här har vi ett högre inslag av löv ofta i ett ursprung i lövdominerande hagar. Ett antal större sjöar i norr binder ihop detta landskap med Åsundens lövrike. Här knattrar mindre hackspett på döda björkgrenar.

Centralt i kommunen är landskapet mer småbrutet med Jälmåns dalgång som en något samlande struktur. Mellanstora gårdar samsas med grandominerade skogar ofta med hög produktivitet. Här sjunger gulspårven i hagar och på hyggen.

Längst i öster reser sig höglandet och i dess slutning finner vi myrrika sluttande skogar med mindre ensam gårdar som små grön gläntor. Odlingslandskapet är småskaligt vilket gör att kulturlandskapet stora natur- och kulturvärden bevarats. Här finner vi extensivt skötta barrskogar med lång skoglig kontinuitet. Här kämpar tjäder i hårda dueller med sina rivaler i maj.

I söder är moräntäcket grunt och sprickdalstopografin gör området sjörikt också här med mindre ensamgårdar med välbevarad natur- och kulturvärden. Här klagar storlommen i varma ljusa sommarnätter.

2.5 Biologisk mångfald

Under livets historia har arter uppkommit, brett ut sig, förändrats, minskat och dött ut. Under vissa perioder har denna utdöendeprocess gått ovanligt fort p.g.a. olika faktorer. Idag är vi inne i just ett sådant skeende och orsaken går att koppla till människans

påverkan. Globalt sett är utdöendet 100-1000 gånger snabbare nu än tidigare. Orsakerna är många som förlust av livsmiljöer, föroreningar, ändrad markanvändning och klimatförändringar. Förlusten av biologisk mångfald drabbar människan genom att många arter har viktiga ekologiska roller som ger oss s.k. ekosystemtjänster, till exempel pollination. Inte bara det att Sveriges tambin ger oss honung för 100 miljoner kronor per år. Värdet av pollinationen för vår livsmedelproduktion är 10-100 gånger högre. Att vi dessutom har knappt 300 vilda biarter, dessutom flugor och skalbaggar som också hjälper till med pollination, så förstår man att i tider där våra tambin hotas av sjukdomar så är det bra att den vilda naturen också finns till vår hjälp. En hög biologisk mångfald ger också stabilare ekosystem. Effekterna av ex. stormen Gudrun var mindre i områden med hög biologisk mångfald än i produktionsskogen där skadeinsekternas fiender tillåts finnas. Samtidigt så "ligger inte alla ägg i samma korg" i en varierad miljö. Dessutom har ett landskap med hög biologisk mångfald en högre tålighet och förmåga till återhämtning. Ett landskap med hög biologisk mångfald uppfattas som mer attraktivt av oss människor. Turismens andel av BNP i Sverige är högre än jordbruk, skogsbruk, yrkesfiske och mineralutvinning tillsammans. Men attraktiviteten har också påverkan på vår hälsa s.k. grön friskvård. Den biologiska mångfalden har ett direkt värde av att kunna erbjuda oss viktiga ämnen till läkemedelsindustrin och vi vet inte vilken nytta en viss organism har. Innehåller den en potent kemisk förening eller kan den stå modell för en viktig industriell process? Utdöende är en irreversibel process, en art som dött ut kommer inte tillbaka. Sen kan man föra ett etiskt resonemang med vilken rätt vi har att utrota andra arter för vår egen arts bästa. Faktum är att vårt liv blir fattigare med en artförlust värld. Och en artförlust ger ett pussel där det fattas bitar.

2.6 Ekosystemtjänster

Ekosystem kan vara stora som små beroende på vad man väljer att studera. Det infattas av allt levande och dess livsmiljö och ekosystemtjänster är den nyttan för oss människor som detta ekosystem ger om det fungerar. Dessa tjänster kan delas in i följande kategorier.

Stödjande. De bidrar sällan med direkta tjänster till oss människor, åtminstone inte på kort sikt, men är grunden till de andra tre huvudgrupper av ekosystemtjänster. Exempelvis Biologisk mångfald, ekologiska samspel, upprätthållande av markens bördighet, habitat.

Reglerande. De är de lite mer specifika tjänster som mildrar och reglerar oönskade effekter av naturen eller vårt samhälle. De reglerande tjänsterna erbjuder oss effektiva och lönsamma lösningar på problem som annars måste lösas med dyrbara tekniska lösningar. Dessa tjänster är viktiga att arbeta med i kommunens planering. Exempel på viktiga tjänster är luftrening, buller reglering, skydd mot extremt väder, vattenrening, klimatanpassning och pollinering.

Kulturella. De är de immateriella tjänster som nyttjas för det känslomässiga välbefinnande. De påverkar vår hälsa och skänker oss vår kulturella identitet. Trots att vi

i vår kommun anses ha stor tillgång till närnatur så minskar kontaktytorna när bruket av produktionslandskapet intensifieras. Att öka mångfalden i samhällenas grönområden och tillgängligheten till omgivande naturområden är viktigt även här. Exempel på tjänster är hälsa, sinnlig upplevelse, sociala interaktioner, naturpedagogik, symbolik och andlighet.

Försörjande. De är de direkta produkterna som ekosystemen levererar. De har ofta ett pris på en marknad och är kanske inte de viktigaste för oss att ta hänsyn till i vår planering av samhällen eftersom då vi endast marginellt påverkar dess totala storlek i kommunen. Men småskalig odling kan vara av betydelse i kombination med de kulturella tjänster det innebär att odla. Exempel är matproduktion, färskvatten, material och bioenergi.

2.7 Hotade arter

För att bedöma en arts risk att dö ut upprättas vart femte år en s.k. rödlista av Naturvårdsverket. Av landets 48000 kända organismer är 20800 bedömda. Av dessa är knappt 20 % upptagna på rödlistan i någon av listans 4 olika kategorier.

NT –nära hotad, används för arter som ligger nära VU i försvinnande risk.

VU-sårbar, används om den bedömts som att risken är hög att arten riskerar dö ut i vilt tillstånd.

EN- starkt hotad, används om de bedömts att risken är mycket hög att arten riskerar dö ut i vilt tillstånd.

CR-kritisk används om den bedömts som att risken är extremt hög att arten riskerar dö ut i vilt tillstånd.

I Tranemo kommun har 2013 har 2358 arter rapporterats, vilket kan jämföras med hela Västergötland på 10500 arter. Av kommunens rapporterade arter är 132 st (5%) upptagna på

rödlistan. Att andelen är så liten beror dels på att kännedomen om våra minst vanliga arter är låg i Tranemo samt att flera av Sveriges rödlistade arter finns i landets ytterområden, i artens utbredningskanter. Även det faktum att Tranemo kommun hyser färre hotade miljöer med ovanliga och hotade arter.

De rödlistade arterna fördelas på följande kategorier. (2010 års rödlista)

NT 84 arter (65%)

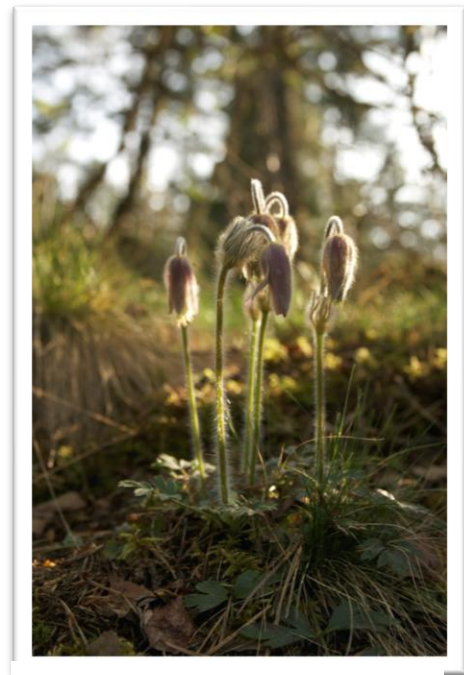

Bild 2 Mosippa, Algutstorp

VU 33 arter (25%)

EN 12 arter (8%)

CR 3 arter (2%)

Varje rödlistad art har klassificerats med avseende på vilken landskapstyp den förekommer i. En art kan ju finnas i flera av dessa typer i olika hög grad. Vissa förkommer i viss typ av ved i viss sorts skog medan andra återfinns i flera olika landskapstyper exempelvis fågeln Tornseglare som utnyttjar luftrummet brett över kommunen.

De landskapstyper som förekommer i Tranemo kommun är:

J Jordbrukslandskap. Inkluderar även trädbärande hagmarker, gårdsmiljöer och dammar.

L Limniska miljöer. Stora sjöar till gölar samt rinnande vattendrag.

S Skogsmiljöer. Inkluderar även hyggen, skogsbeväxta kärr samt skogliga impediment som bergsbranter.

U Urbana miljöer. Samhällen inkl trädgårdar, ruderatmarker välgkanter och täkter.

V Våtmarker. Inkluderar mossar, kärr och sötvattensstränder.

I Tranemo kommun är de rödlistade arterna främst fördelade på följande förekommande naturtyper:

Naturtyp	Arter	% rödlistade i kommunen	% rödlistade i landet
J	83	62 %	31 %
S	53	41 %	43%
V	15	8 %	4 %
L	12	9 %	5 %
U	10	8 %	6 %

Att notera är att flest rödlistade arter i kommunen återfinns i jordbruksmiljöer. Det kan delvis bero på att dessa är mer grundligt undersökta men också att dessa hotade miljöer uppmärksammats tidigare och därigenom är mer skyddade och högre värderad än skogsmiljöer. Området kring Torpa-Hofsnäs utgör en "hotspot" med 29 rödlistade noterade arter, därefter betesmark kring Berg med 17 arter. Andra viktiga lokaler är Rude, Björkeredstäkten, Tåstarps ångar och Snaråsatorp med 7-8 arter.

Vid en grov bedömning av kunskapsläget på enskilda rödlistade arter framgår att kännedomen om fåglar och kräldjur är högre medan kunskapen om mossor och insekter är betydligt lägre.

För att nå miljömålet "Ett rikt växt och djurliv" har ett antal åtgärdsprogram (ÅGP) tagits fram för enskilda arter, grupper eller naturtyper och strukturer. Åtgärdsprogrammen är en arbetsform inom naturvården för de arter som kräver riktade insatser utöver generella hänsyn, lagkrav och skyddade områden. I Tranemo kommun finns 15 arter som direkt berörs av ÅGP. Se bilaga.

3 Naturvårdens organisation

Naturvården är en viktig del i byggandet av ett hållbart samhälle. Den berör direkt 6 av de 14 nationella miljömål som berör Tranemo kommun, men indirekt de andra genom att en väl fungerande natur minskar de negativa effekterna av andra miljöutmaningar genom ekosystemtjänster.

Naturvård skapar även attraktiva miljöer som ger mervärde för vår kommun och samtidigt engagerar våra medborgare. Naturintresserade barn har ytterligare en anledning att hitta tillbaka efter avslutade studier på annan ort.

Vision

Tranemo kommun är vårt naturliga val av bostadsort.

Här bor vi i en naturskön kommun i storstadens närhet.

Naturvården är en självklar del att uppfylla kommunens vision om natursköna omgivningar som ger livskvalitet.

Kommunstyrelsen har ett övergripande ansvar för den kommunala naturvården. Naturvården är genom att den påverkar många av våra miljömål en del av det miljöstrategiska arbetet som hanteras av den strategiska sektionen som därigenom administrerar naturvårdsplanen. Naturvården är samtidigt en viktig del i vårt planarbete både vid detaljplanering likväl som översiktlig planering. Den strategiska sektionen ansvarar även för kalkning i kommunen. Naturvården regleras dessutom av miljöbalken samt plan- och bygglagen. Tranemo och Ulricehamns gemensamma miljö- och byggnämnd ansvarar för naturvårdsfrågor kopplade till myndighetsutövning i bygglov och strandskyddsärenden. Dessutom ansvarar den för bla remisser, samråd med länsstyrelsen i tillståndsärenden exvis vindkraft, torvtäkt och vattenverksamhet. Tekniska sektionen ansvarar för skötsel av kommunägda grönområden, vägkanter och skogar.

3.1 Ansvarsfördelning

Kommunfullmäktige fastställer naturvårdsarbetet i de lokala miljömålen och beslutar om medel för genomförande i samband med fastställande av budgeten. Kommunstyrelsen beslutar vad som ska genomföras årsvis utifrån kommunfullmäktiges uppdrag. Förvaltningen ansvarar för att åtgärder vidtas utifrån beslut. Skötselinsatser utförs via externa aktörer eller av kommunens servicelag. Naturvård på kommunens mark planeras av parkansvarig i samråd med naturvårdsansvarig. Viss uppföljning och inventering skulle kunna skötas av gymnasieskolans naturvetenskapliga program via gymnasiearbeten men också via högskolors examensarbeten.

3.2 Finansiering

Kommuner kan ansöka om statliga LONA-bidrag för att stimulera kommunernas långsiktiga naturvårdsengagemang. Nyckelordningen för satsningen är naturvårdsnytta, lokala initiativ och lokal drivkraft. Stödet kan användas för kunskapsuppbyggnad, framtagande av områdesskydd, vård och förvaltning av områden, information och kunskapspridning. Stödet kräver 50 % medfinansiering vilket kan utgöras av egen arbetsinsats.

En omfattande finansieringsmöjlighet finns via EU miljöstöd på jordbruksmark. Syftet är att bidra till att landskapets natur, kultur och rekreationsvärden tas till vara.

Åtgärder i skogsmiljö kan finansieras via skogsstyrelsens Nokäs-bidrag. Syftet med stödet natur- och kulturmiljövårdsåtgärder i skogen är att berika skogsmiljöer av allmänt intresse.

Åtgärder på kommunens mark kan rymmas inom anslaget för park och skog. Ibland kan själva åtgärden vara självfinansierad genom uttag av biobränsle vid röjning.

I samarbete med länsstyrelsen kan åtgärder som berör s.k. ÅGP arter till stor del finansieras.

En intressant finansiering är att skapa företagsfadderarter/miljöer. Ett företag kan skapa goodwill genom att sponsra åtgärder för en viss art eller objekt. Företaget får årlig återkoppling och kommunen får ännu en kontaktyta gentemot våra företag.

4 Skyddad natur

Värdefulla områden kan skyddas enligt Miljöbalken 7 kapitel. Det finns i Tranemo kommun olika exempel på skyddad mark. Men att vara skyddad innebär inte att

området lämnas utan mänsklig påverkan. Tvärtom är många av våra områden beroende av skötsel via en väl utvecklad skötselplan med ett tydligt mål. I regeringens skrivelse 2001:173 "En samlad naturvårdspolitik" trycker man på ökad lokal delaktighet, vikten av information och ökat nyttjande av vår skyddade natur. Många av våra naturreservat är våra främsta besöksmål och därigenom ökar vår kommuns attraktivitet.

4.1 Naturreservat (7 kap 2§ MB)

I kommunen finns fem naturreservat av olika storlek och skiftande innehåll. Naturreservat är den vanligaste skyddsformen och innebär både begränsningar i användandet men också en aktiv skötselplan samt ökad tillgänglighet och information.

Komosse är en av Europas finaste våtmarker. Med sina 47 kvadratkilometer är Komosse en av Sydsveriges största sammanhängande myrar. Den rymmer en mångfald olika naturtyper och bjuder många fina upplevelser. Reservatet sträcker sig in i Ulricehamns och Jönköpings kommun.

Torpanäset ligger vid Yttre Åsunden. Området är välkänt för sin skyddsvärda fauna och flora. Inom området finns många rödlistade lavar, svampar och vedinsekter, främst sådana som är knutna till de äldre ekarna. Här finns också en rik markflora.

I **Skårtebo** finns en prästgård med anor från 1600-talet och lämningar från en medeltida fästning. Reservatet har markerade stigar och rastplatser med bord och bänkar.

Runt gården **Moghult** finns tre områden med gammal skog. De består av skog med mycket gamla granar och tallar. En del granar är över 200 år gamla, vissa till och med över 300 år, och tallarna ännu äldre. Det finns många vekefuror i områdena. Det är tallar, från vilka man har skördat ved för tjärbränning.

Ekedal ligger i sydligaste delen av kommunen. Naturreservatet är ett område med kuperade betesmarker, ädellövskog, bronsåldersgravar, och genomkorsas av Ekedalsån. De allra högsta naturvärdena i området är troligen knutna till de gamla grova ekarna som idag står i igenväxande hagar.

Den sammanlagda ytan reservat i kommunen är 1494 ha

4.2 Naturminnen (7 kap 10§ MB)

Särpräglade naturobjekt har möjlighet att skyddas i lag. I Tranemo kommun finns ett naturminne i form av den s.k. **Vasaeken** vid Djurgården utanför Långhem.

4.3 Biotopskydd (7 kap 11§ MB)

Biotopskyddsområden är ofta mindre objekt som utgör livsmiljö för hotade växt- och djurarter. Inom området finns beskrivning av åtgärder som inte är tillåtna men har inte en tydlig skötselplan. Det finns två typer av biotopskydd. Det generella biotopskyddet gäller alla alléer, källor, stenmurar, stenrösen, småvatten och våtmarker i

jordbrukslandskapet. Länsstyrelsen och skogsstyrelsen kan även besluta om biotopskydd för områden upptill 20 ha inom vissa biotop typer.

I kommunen finns 10 beslutade biotopskydd på en sammanlagd yta av 31 ha

4.4 Djur och växtskyddsområden (7 kap 12 § MB)

De vanligaste formerna av djur- och växtskyddsområden kallas i dagligt tal för fågelskyddsområden. Skyddet innebär att Länsstyrelsen eller kommunen får meddela föreskrifter som inskränker rätten till jakt eller fiske eller allmänhetens eller markägarens rätt att uppehålla sig inom området.

I kommunen finns ett område i Torpasjön samt Grytteredssjön.

4.5 Natura 2000 (7 kap 27-29 §§ MB)

Natura 2000 är ett nätverk av värdefulla naturområden som skyddas inom EU. Nätverket skapades för att hejda utrotningen av djur och växter och för att förhindra att deras livsmiljöer försvinner. Sverige har pekat ut områden och föreslagit lämpliga skötselåtgärder för att de arter och naturtyper som finns i området ska ha en gynnsam bevarandestatus. Begreppet är inte en skyddsform i sig utan förutsätts att skyddas genom naturreservat eller genom fastställd bevarandeplan. Åtgärder inom ett natura 2000 område kan kräva tillstånd om det påverkar området negativt. I kommunen finns fem Natura 2000 områden varav två är helt eller delvis skyddade som naturreservat.

Komosse

Hofsnäs

Kättsjö mossar

Knogrum

Snaråatorp

Den totala ytan är 1903 ha

4.6 Strandskydd (7 kap 13 § MB)

Strandskydd finns i hela Sverige och är en bestämmelse som stärker allemansrätten vid vatten. Syftet är att alla ska kunna komma ner till stranden och inte bara den som äger mark. Strandskyddet skyddar även växter och djur. Det generella strandskyddet är på 100 meter från strandlinjen men även ut i vattnet. Den gäller för alla sjöar större än 1 ha samt våra större vattendrag och finns redovisat i kommunens översiktsplan. Dessutom finns ett utökad strandskydd kring vissa naturvårds- eller friluftintressanta sjöar. 300 m gäller vid Torpasjön och Yttre Åsunden, samt 200 m gäller vid Björsjön, Dalstorpasjön, Djupasjön, Dunnsjön, Hökasjön, Kvistdroppen St, Lagmanshagasjön, Lillasjö, Opperalen, Sämsjön, Vassgården och Visen.

Vissa åtgärder är förbjudna men viss dispensmöjlighet finns om särskilda skäl kan uppges. Åtgärder för skogs- och jordbruk omfattas inte av strandskyddet.

4.7 Andra skyddsformer

4.7.1 Naturvårdsavtal

Markägare kan frivilligt teckna avtal med staten eller kommunen i syfte att bevara och utveckla naturvärdena i ett område. Avtalet skrivs på upp till 50 år.

I kommunen har 13 naturvårdsavtal tecknats med staten på sammanlagt 82 ha

4.7.2 Nyckelbiotop

Områden i skogsmiljö som har mycket höga naturvärden och förväntas hysa rödlistade arter kan pekas ut som nyckelbiotoper. Nyckelbiotoper har inte i sig ett lagligt skydd men de ska undantas från skogsbruk som kan skada dess värden om skogsbrukaren är certifierad. Områden som har förutsättning att på sikt utvecklas till nyckelbiotoper är utpekade som "Objekt med höga naturvärden" vid denna inventering. En nyckelbiotop kan vara skyddad i lag genom naturreservat, biotopskydd, natura 2000 eller via naturvårdsavtal. Nyckelbiotoper pekas ut av skogsstyrelsen på privat mark medan större skogsägare som Sveaskog och Svenska kyrkan ombesörjer sin egen nyckelbiotopsinventering.

106 nyckelbiotoper är utpekade på sammanlagt 238 ha.

4.7.3 Fridlysta och skyddade arter.

Fridlysta arter skyddas enligt 4-9 § i artskyddsförordningen (2007:845) och finns förtecknade i bilaga 1 och 2 till förordningen. I Sverige är bl.a. alla arter av grodor och kräldjur samt alla orkidéer och lummerväxter fridlysta. Alla vilda däggdjur och fåglar i Sverige är fredade enligt jaktlagen (1987:259) och jaktförordningen (1987:905) med undantag för att det för en del arter råder jakttid under vissa tider av året och att det i vissa fall finns möjlighet till skyddsjakt.

Skyddade arter ingår i begreppet fridlysta arter och finns markerade med N eller n i bilaga 1 till artskyddsförordningen. Dessa arter kräver noggrant skydd enligt antingen art- och habitatdirektivet, nationell svensk bedömning eller till följd av ett internationellt åtagande.

Förekommande fridlysta arter redovisas i artbilaga.

4.7.4 Myrskyddsplan

Myrskyddsplan för Sverige fastställdes av Naturvårdsverket i mars 2007.

Myrskyddsplanen pekar ut de våtmarker som enligt miljö kvalitetsmålet Myllrande våtmarker, om skydd av våtmarker, ska ha ett långsiktigt skydd senast år 2015. Av länets

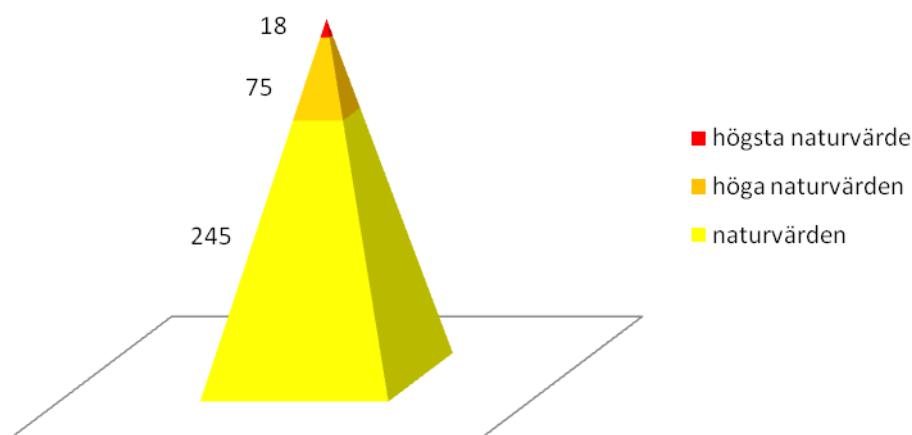

25 objekt ligger 4 i Tranemo kommun, varav endast Komosse och Kättsjömosse har ett långsiktigt skydd. Skrikemosse och Lövömosse saknar just nu långsiktigt skydd.

5 Skyddsvärd natur

Sammantaget har **338** objekt med högre naturvärden än det omgivande produktionslandskapet noterats och värderats och till stora delar besökts och beskrivits enligt kapitel 1:4. Objekten har fördelat sig i följande kategorier:

Mest fokus har lagts på objekt i jordbrukslandskapet då dess naturvärden påverkas snabbast av förändrad skötsel. Minst fokus har lagts på våtmarker då förändringar här går långsammare. Naturdatabasen är ett levande dokument och bör kompletteras och uppdateras efterhand. Länsstyrelsens och Skogsstyrelsens inventeringar har utgjort det huvudsakliga underlaget vid urvalet och klassningen av upptagna objekt.

Objekten har kategoriserats efter dess till ytan dominerande naturtyp.

5.1 Sötvatten

Som tidigare nämnts så har ingen riktad inventering skett mot dessa miljöer. De som är upptagna är p.g.a anmärkningsvärda artfynd har gjorts eller att de av andra anledningar har stor betydelse för naturupplevelser i kommunen. Behovet av kunskapsinhämtning av naturvärdena i denna kategori är stort.

Naturtyp	Naturvärdesklass			Skötselbehov		
	1	2	3	1	2	3
Sjöar	2	1			3	

3150 Naturligt näringsrika sjöar		1				1
3210 Naturliga större vattendrag	1				1	
3260 Mindre vattendrag		1			1	

5.2 Gräsmarker

Kunskapen om dessa marker är mycket hög p.g.a. riktade inventeringar både vid ängs- och hagmarksinventeringen 1987 samt ängs- och betesmarksinventeringen 2002-2004. Inventeringen har fortsatt i mindre omfattning 2007-2013 och nya objekt tillkommer fortlöpande. Hotet mot dessa marker är upphörd eller för svag hävd, vilket kan resultera i igenväxning och att dess naturliga flora och fauna försvinner. Andra hot är för hård eller felaktig hävd där betestrycket blir för hårt eller slitaget för högt så att floran missgynnas. Floran är dessutom känslig för näringsämnen vilket kan bli resultatet om dessa marker sambetas med mer näringsrika marker eller genom nedfall av främst kväve i nederbörden. Tillgången på betesdjur i kommun är tillräcklig för att dessa marker ska kunna hävdas men är felfördelade p.g.a. närhet till brukningscentra, objektens storlek samt kännedom om objektens naturvärdesvärde. Naturvårdsprogrammet kan därför användas till att sprida kunskap och vara rådgivande. Eftersom värdena i dessa objekt snabbt kan förändras krävs återinventeringar i framtiden. Kunskapen om vissa organismgrupper är dessutom bristfällig bl.a. svampar och insekter. Denna naturtyp är dessutom av stor betydelse för kommunens attraktivitet och är en av våra mest folkära platser. Den har stor betydelse för vår kulturella identitet samtidigt som de hyser flest av våra rödlistade arter. Dessutom finns ett välutvecklat stödsystem för finansiering av åtgärder, både restaurering och fortsatt drift. Denna naturtyp är prioriterad.

Naturtyp	Naturvärdesklass			Skötselbehov		
	1	2	3	1	2	3
4030 Torra hedar	3	4	17	4	16	4
6230 Staggräsmarker	1	2	5	3	2	3
6270 Silikatgräsmarker		17	38	6	28	21
6410 Fuktängar		10	22	5	21	6
6510 Slåtterängar ¹			4	2	2	
6530 Lövängar		2	5	1	4	2

Klass 1 objekten är:

632106 Hagmarker vid Rude, Mossebo socken

¹ Slåtterängar ingår även i andra objekt

Tillgång betesdjur i kommunen 2013

Kor för mjölkproduktion	1887
Kor för uppfödning av kalvar	824
Kvigor, tjurar och stutar	2287
Kalvar	2316

Betesmarker med naturvärden enligt naturvårdsplanen: 953 ha

Med en beläggning på 2 vuxna nöter per ha så skulle det krävas ca 2000 nötkreatur. En stor del av markerna är så magra att behovet av betesdjur är något i överkant.

623914 Torräng vid Hunnabo, Ambjörnarp socken

634002 Betesmark vid Berg, Tranemo socken

633105 Hagmark i Knogrum, Ölsremma socken

5.3 Myrar

Kunskap om våra myrar och andra våtmarker är relativt god efter våtmarksinventeringen 1983-1986. De flesta våtmarkerna är dock enbart studerade via flygbilder. Fältinventering är enbart gjord på de objekt som bedömts ha högst naturvärden. Flera viktiga fågelinventeringar har genomförts av Naturskyddsföreningen vilket har gett ett värdefullt kunskap om naturvärdena på denna viktiga och för Tranemo kommun karaktärgivande miljö. Naturtypen hotas främst av dikning, torvtäkt och igenväxning. Miljöerna förändras dock långsamt varpå uppföljningar inte behöver ske så ofta. Rikkärr är undantag då dessa snabbare växer igen och har en mer känslig flora och fauna. Man bör ändå följa upp igenväxningen på de mossar som har störst betydelse för fågellivet och initiera röjningar där det är möjligt för att hålla mosseplanen öppna. Igenväxning av mossar påverkar klimatet negativt genom att de läcker koldioxid när de bryts ner dessutom försämras dess vattenbuffrande förmåga.

Naturtyp	Naturvärdesklass			Skötselbehov		
	1	2	3	1	2	3
7110 Högmossar	4	3	2		1	8
7120 Skadade högmossar			1		1	
7140 Öppna mossar och kärr	1	7	28		6	30
7230 Rikkärr ²		1	2	2	1	

Klass 1 objekt är:

638402 Johansjömosse, Ölsremma socken

635301 Kättesjömosse, Nittorp och Ljungsarp socken

627801 Bragnum och Tranåsamosse, Långhem socken

638401 Bohestramossen, Ölsremma socken

633005 Mossekomplex vid Skrikemosse, Ambjörnarp och Mossebo socken

² ingår även i andra objekt

5.4 Skogar

Trots att detta är den dominerande naturtypen i Tranemo kommun så är kunskapen om dess naturvärden begränsad. Framförallt gäller detta barrskog på produktiv mark. Lövskogens och sumpskogens betydelse för naturvärdena är mer uppmärksammas genom lövskogsinventeringen 1984, vilken också haft stor betydelse vid nyckelbiotopsinventeringen som pågått sedan 1990 samt sumpskogsinventeringen 1990-98. Kunskapen om den trädbärande betesmarken är också god, då dessa uppmärksammas av länsstyrelsens hagmarksinventering. Bristen på gammal barrskog är stor men det finns fortfarande många bestånd att upptäcka, ofta i mossrika områden. Hotet mot skyddsvärda skogar är framför allt avverkning samt bristen på död ved, dikning samt avsaknaden av naturliga störningsregimer som skogsbrand och bete. Hotet mot trädbärande betesmarker är upphört bete och igenväxning. En riktad inventering av äldre barrskogsbestånd kan vara aktuellt inom områden som i ett landskapsperspektiv är viktiga för barrskogens naturvärden. Naturvärdena förändras långsamt i dessa objekt varpå återinventeringen kan ske med långt mellanrum om inte avverkning sker i objekt eller dess närhet. Brister finns i kunskaper om främst av svampar och insekter i dessa naturtyper vilket gör att klassningen kan vara för låg.

Naturtyp	Naturvärdesklass			Skötselbehov		
	1	2	3	1	2	3
9010a Granskog ³		5	20			25
9010b Tallskog			5		1	4
9010c1 Barrblandskog		2	4			6
9010c2 Blandskog			8	1	3	4
9010d Triviallövskog		1	16	1	4	12
9010f Naturlig successionsstadier efter störning			1			1
9020 Nordlig ädellövskog		2	2		2	2
9070 Trädklädd betesmark	3	7	24	5	15	14
9080 Lövsumpskog			4			4
9110 Näringsfattig bokskog		1	1		1	1
9160 Näringsrik ekskog	2					2
9180 Ädellövskogar i branter		1	3		3	1
9190 Näringsfattig ekskog		3	12	2	8	5
91D0 Skogsbevuxen myr		2	3		1	4

³ ofta sumpskogar

Klass 1 objekten är:

- 628901 Ekhagar på Torpa, Långhem socken
- 628903 Ekhagar på Hofsnäs, Långhems socken
- 637014 Ekhagar på Skårtebo, Södra Åsarp socken
- 628902 Lövskog på Torpanäset, Långhem socken
- 639001 Ädellövskog på Dragsudd, Långhems socken

5.5 Täkter

Kunskapen om våra täkter är bristfälliga då de inte så länge betraktats som skyddsvärda, tvärtom. Som beskrivits tidigare i rapporten har dessa stor betydelse för den biologiska mångfalden och Tranemo kommun har ett speciellt ansvar för denna miljö, då kommunen genomkorsas av en av länets större isälvsavlagring. Naturtypen bör vara prioriterad då artfynd gjorts här som är unika för länet. Täkter hotas av igenväxning varpå uppföljning bör vara vart femte år.

Naturtyp	Naturvärdesklass			Skötselbehov		
	1	2	3	1	2	3
Täkt	1	1	2		2	2

Klass 1 objekt är:

- 634006 Fd grustäkt vid Björkered, Ambjörnarp socken

5.6 Ädellövträd

Objekt med värdefulla träd som är för små för att bilda en egen naturtyp hamnar här. Kunskapen är relativt god efter nyckelbiotopsinventeringen men många objekt finns kvar och många värdefulla träd som inte är kopplade till andra objekt kommer att upptäckas vid trädinventeringen som på går hösten 2013. Hotet mot dessa är främst igenväxning och bör kontrolleras vart tionde år.

Naturtyp	Naturvärdesklass			Skötselbehov		
	1	2	3	1	2	3
Ädellövträd		1	15	1	5	9

5.7 Ej aktuell

Vissa objekt har bedömts ha förlorat sina naturvärden ofta pga utebliven hävd eller igenväxning. Dessa har strukits från naturvårdplanen. Det är inte omöjligt att dessa objekt kan restaureras men det bedöms inte vara prioriterat.

4 objekt

5.8 Skötselbehov

Sammantaget finns 32 objekt med naturvärden som har bedömts ha högsta skötselbehov. Av dessa har 1 objekt bedömts ha "Högsta naturvärde" och 6 objekt "Höga naturvärden". Att dessa bör prioriteras är naturligt om åtgärderna ska ha störst effekt på den biologiska mångfalden i kommunen. Dessa objekt är:

623914 Torräng vid Hunnabo

624011 Hagmarker kring Snaråsatorp

626909 Betesmark vid Grimmared

632101 Beteshagar vid Hallabo

638405 Hagmark vid Lid

638407 Mader och mosse utmed Västerån

633004 Beteshagar vid Stjärnebo

Övriga objekt med högsta skötselbehov bör prioriteras i mån av intresse från markägare samt prioriterad naturtyp. Kommunens roll är att upplysa om behovet samt att vara behjälplig och rådgivande gentemot markägare. Men kommunen har befogenheter att trygga naturvärden genom att skapa kommunala naturreservat men detta bör bara ske i undantagsfall.

5.9 Prioriterade naturtyper

Utifrån tidigare redovisat resultat lyfter naturvårdsplanen fram följande naturtyper som prioriterade i Tranemo kommun. Dessa naturtyper är antingen typiska för Tranemo kommun och vi har ett speciellt ansvar för dessa naturtyper eller är särskilt hotade och hyser ett flertal hotade arter. Sammantaget rör det sig om 50 objekt.

4030 Torra hedar

6230 Staggräsmarker

6510 Slätterängar

7110 Högmossar

Täkter

6 Kommunens mål

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. De nationella miljökvalitetsmålen beskriver det tillstånd som miljöarbetet ska leda till. Tranemo kommun har dessutom antagit lokala miljömål. De lokal miljömålen som berörs av naturvårdsplanen är Vatten, Natur och God bebyggd miljö.

6.1 Vatten

Kommunen ska verka för att kommunens vattendrag och sjöar ska ha god ekologisk och kemisk status.

Naturvårdsplanen bidrar främst till den ekologiska statusen vars bedömning görs genom följande tre kvalitetsfaktorer; biologiska, fysikalisk-kemiska, samt hydromorfologiska kvalitetsfaktorer.

Tranemo kommun har delats in i följande vattenförekomster som ligger helt eller delvis inom kommunens gränser samt dess ekologiska status 2015:

21 vattendrag. Ekologisk status: 0 god, 18 måttlig status, 3 otillfredsställande status

14 sjöar   Ekologisk status: 2 god, 12 måttlig status

De främsta miljöproblemen som gör att vi inte når god status i kommunen är dålig konnektivitet dvs vandringshinder främst i form av kraftverk och felkonstruerade vägtrummor som hindrar bla fisk från att förflytta sig i vattendragen samt försurning där skogsbruket bedöms stå för 50-70 % av effekten genom att träden och därmed pH höjande ämnen tas bort vid avverkning.

NP's roll i miljömålsarbetet:

6.1.1 Våra vattenförekomster ska inte vara drabbade av försurning.

Av våra 35 ytvattenförekomster är 16 drabbade av försurning. 4 av dessa ligger inte inom åtgärdsområden för kalkning. Behovet och möjligheten att mildra effekterna av försurning i dessa vattenförekomster ska utredas. Kalkningsplaner för fastställda åtgärdsområden ska följas.

Mått Andel försurade vattenförekomster med åtgärdsområden för kalkning.

6.1.2 Minska antalet onaturliga vandringshinder

Av våra 35 ytvattenförekomster är 33 drabbade av konnektivitetsförändringar. De övriga två är inte klassade. 23 föreslagna åtgärder för fiskvägar är föreslagna varav 1 är redan genomförd. Prioritering av fler åtgärder sker inom arbetet i Vattenråden. Kunskapen om vägtrummor på kommunal mark som utgör vandringshinder bör undersökas och eventuellt åtgärdas.

Mått: Andel åtgärdade kända vandringshinder.

6.1.3 Öka kunskapen om små vattendrag

Naturvårdsplanen har uppmärksammat en brist på kunskap om mindre vattendrags naturvärden. Dessa vattendrag är inte upptagna i VISS men finns med i SMHI's vattendragsregister. Vattendragen kan biotopkarteras samt vattenkemi och faunakvaliter bör undersökas.

Mått: Antal undersökta små vattendrag

6.2 Natur

Kommunen ska verka för att naturen i kommunen utgör även i framtiden en viktig och attraktiv tillgång som inbjuder till rika upplevelser för såväl kommunens invånare som besökare.

Kommunens natur ska alltså både bevaras och göras tillgänglig.

Följande nationella miljömål berörs: Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt växt- och djurliv och Ett rikt odlingslandskap.

I och med naturvårdsplanen vet vi var hoten mot naturen är som störst och i handlingsplanen formulerar vi en plan att bevara både arter som naturtyper. Det råder dock kunskapsluckor både när det gäller naturtyper som organismgrupper.

NP's roll i miljömålsarbetet är:

6.2.1 Hotade arter i kommunen skall ha en gynnsam bevarandestatus i Tranemo kommun.

I kommunen finns 58 hotade arter noterade, alltså i hotkategori CN, EN och VU. 17 av dessa arter återfinns på kommunens egna mark och ytterligare 5 skyddas inom naturreservat. Minst 2 arter är redan försvunna och bedöms inte kunna aktivt återfås. Hos vissa av de hotade arterna är kunskapsläget lågt och kräver inventeringar medan andra redan har hållbara populationer i Tranemo.

Föreslaget mått

Andel hotade arter med gynnsam status i kommunen.

6.2.2 Prioriterade naturtyper ska inte minska.

Bevarande av allt är varken realistiskt eller kostnadseffektivt. Naturvårdsplanen pekar ut fem prioriterade naturtyper. Högmossar, torrhedar, staggräsmarker, slätterängar och täkter. Dessa är antingen karakteristiska för kommunen, har en hög andel av våra hotade arter eller riskerar försvinna om inte åtgärder sätts in. Gemensamt för alla är att de hotas av igenväxning. Sammantaget finns 50 lokaler i kommunen även om vissa naturtyper finns representerade även på andra lokaler där en annan naturtyp är dominerande.

För att följa utvecklingen bör högmossar besökas var 10 år då förändringar här är långsamma. De övriga bör besökas var femte år. Det innebär 9 lokaler besöks per år där skötselbehovet bedöms tillsammans med statusen för de hotade arterna. Detta kan i dialog med brukare leda till åtgärder. Möjlighet till stöd finns inom landsbygdsprogrammet.

Föreslaget mått

Andelen objekt inom prioriterade naturtyper med lågt skötselbehov.

6.2.3 Tillgängligheten till naturen ska öka.

Sättet att tillgängliggöra naturen kan ske både genom konkreta åtgärder som stigar och andra anläggningar men också genom information och undervisning. Lämpligen sker detta genom bildande och skötsel av kommunala naturreservat men också genom framställning av ett informationsmaterial om naturen i Tranemo kommun.

6.2.4 Kommunens egen mark ska skötas så den biologiska mångfalden bevaras.

Kommunens mark ska kunna erbjuda möjlighet till exploatering och bärare av infrastruktur, erbjuda plats för friluftsområden, parker och lekplatser men samtidigt förse oss med ekosystemtjänster som biologisk mångfald, luftrening,

skönhetsupplevelser och varor som biobränsle och virke mm. Vissa av dessa tjänster kan inte samsas på samma yta. Vi bör definiera vilka ytor som ska användas till vad, vilket oftast gör i detaljplaner och i skogsbruksplan. En grönyta kan vara Park där sociala värden står över de biologiska, medans i Natur står biologiska värden över de sociala. Dessutom har vi produktionsmark där skogsbruk tillåts med förstärkt hänsyn då kommunens skogar oftast är tätortsnära och stor betydelse för friluftslivet, hit räknas även mark för exploatering. Kommunen bör ha en roll som föredöme när det gäller naturvårdshänsyn på kommunägd mark.

Föreslaget mått

Andel av kommunens mark som planeras och sköts med avseende på den biologiska mångfalden som främsta mål.

6.3 God bebyggd miljö

Samhällsplanering syftar till att ge alla människor en från en social synpunkt god livsmiljö där en långsiktig god hushållning med naturresurserna och energi främjas samt där bostadsbyggande och ekonomisk och ekologisk utveckling underlättas.

I kommunens ÖP antagen 2010-09-27 ges under rubriken Rekommendationer 5.8.4

Övriga naturvärden:

Områden med "unika naturvärden" och "höga naturvärden", ska skyddas mot åtgärder som kan påverka området negativt. Områden med naturvärden ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan påverka området negativt.

Sällsynta och rödlistade arter ges möjlighet att fortleva på den plats där de finns.

Utför kompensationsåtgärder i de fall sällsynta eller rödlistade arters livsmiljöer förstörs på grund av ändrad markanvändning.

Dessutom sägs i kap 5.2 under rubriken "Byggande på landsbygd" att ny gruppbebyggelse inte får försvåra för jord och skogsbruk.

NP's roll i miljömålsarbetet är:

6.3.1 Samhällsplaneringen i kommunen sker utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

Detaljplaner och översiktsplaners påverkan på ekosystemtjänster beskrivs och negativ påverkan minimeras.

Föreslaget mått Andel detaljplaner där påverkan på ekosystemtjänster synliggjorts.

6.3.2 Hänsyn tas vid exploatering

Ett område som är aktuell för planläggning eller beslut om tillstånd ska genomgå en förstudie. Förstudien innebär insamling av befintlig data, flygbildstolkning, avgränsning av potentiella naturvärdesobjekt samt preliminär klassning.

Riktlinjer vid planering och tillstånd

Områden med utpekade *naturvärden* i naturvårdsplanen eller framkommer vid förstudie bör inte omfattas av exploatering såvida inte särskilda skäl föreligger och åtgärder vidtas för att begränsa skadan.

Särskilda skäl kan vara:

- Området har vid fördjupad undersökning inte visat sig hysa naturvärden. Exploatering och dess miljökonsekvenser på lång sikt berör inte några rödlistade eller hotade arter, viktiga ekologiska strukturer eller miljö med stor betydelse för friluftsliv. Exploateringen är dessutom av väsentlig betydelse för andra intressen och det saknas rimliga alternativa lösningar.
- Exploateringen underlättar att området sköts på ett sådant sätt att naturvärdena består och förbättras.

Områden med *höga naturvärden* bör endast i särskilda undantagsfall omfattas av exploatering såvida inte synnerligen särskilda skäl föreligger och åtgärder vidtas för att begränsa och kompensera eventuell skada.

Synnerligen särskilda skäl kan vara:

- Exploatering och dess miljökonsekvenser på lång sikt berör bara en liten del (högst 10%) av området. Den berör inte några rödlistade, arter, viktiga ekologiska strukturer eller är av väsentlig betydelse för helheten eller påverkar människors upplevelse av området på ett påtagligt negativt sätt. Exploateringen är dessutom av väsentlig betydelse för andra samhällsintressen och det saknas rimliga alternativa lösningar.
- Exploateringen är av väsentlig betydelse för andra samhällsintressen och det saknas rimliga alternativa lösningar. Dessutom vidtas åtgärder för att begränsa och kompensera skadan så att den totala naturvårdsnyttan blir positiv.
- Eller exploateringen är en absolut förutsättning för att området långsiktigt skall kunna skötas så att naturvärdena består och förbättras.

Områden med *högsta naturvärden* bör aldrig omfattas av exploatering såvida det inte är av avgörande betydelse för människors hälsa och säkerhet och det saknas alternativa lösningar eller att åtgärder är helt nödvändig för att områdets naturvärden skall bestå. Om exploatering ändå kommer till stånd bör alltid åtgärder vidtas för att begränsa och kompensera skadan så att den totala naturvårdsnyttan blir positiv.

Föreslagna mått

Andel detaljplaner där hänsyn till kända naturvärden tas.

7 Handlingsplan

Här listas ett antal konkreta åtgärder för att nå kommunens miljömål.

7.1 Lokalt naturreservat Tranemosjön

Syftet är att skydda, utveckla och sprida information om naturvärdena i området söder om Tranemosjön. Området Söder om Tranemosjön har sedan 60-talet fungerat som ett tätortsnära naturområde där inledningsvis främst studier av fågellivet, både det flyttande, rastande och de häckande varit aktuellt. Området utgörs till ena delen av översvämningsmader, vars hävd legat nere i många år. Andra delar av området utgörs av åkermark som nyttjats för jord- och sandtäkt vilket har givit upphov till en särpräglad torräng- och stäppartad flora och fauna. Det har under 2000 talet uppmärksammat p.g.a. sina individrika förekomster av vildbin. I området har diverse åtgärder utförts för att öka tillgängligheten för allmänheten. En populär vandringsled har dragits genom området samt ett fågeltorn och en naturstig med spång. Den sistnämnda åtgärden skedde med s.k. LONA bidrag.

Arbetet med reservatet kommer inledningsvis att fastställa vilka naturvärden som ryms inom området samt dess historiska markanvändning för att i ett senare skede kunna föreslå lämpliga skötselåtgärder för att bibehålla och utveckla de naturvärden som finns i området. Inventering inriktas både till insekt- och fågelfaunan samt till floran.

Projektet innehåller också ett antal åtgärder för att tillgängliggöra naturen ytterligare genom bl.a. fågeltorn som genom sin utformning är tillgänglig både för mindre barn, de med funktionshinder och äldre. Plattformen utnyttjar terrängen och kommer att vara utformad med en längre svagt sluttande ramp. Dessutom görs en satsning på information om natur likväl som områdets kulturhistoriska värden.

Mål: Reservatföreskrifter framtagna, besöksplattform byggda, informationsmaterial framtaget och reservat invigt 2017

Medel: finansiering löst via egen insats från Tekniska sektionens parkavdelning och LONA bidrag.

7.2 Åtgärdsplan sandödla

Syftet med planen är säkerställa en livskraftig population av sandödla i området och därmed i kommunen.

Sandödlan är en hotad art vars enda kända population i sjuhärad finns i en gammal täkt söder om Tranemo. En skötselplan upprättades 2007 och åtgärder har sedan dess utförts i syfte att gynna sandödlan. Arbetet sker i samarbete med markägarna Sveaskog och Tranemo kommun. Åtgärder som gynnar sandödlan gynnar även andra sandlevande och värmekrävande arter.

Nuvarande skötselplan bör ses över och inventering bör ske årligen för att följa upp populationens storlek.

Mål: Populationen av sandödlor bör vara minst 50 vuxna individer samt 3 närliggande metapopulationer med 1-1,5 km avstånd.

Medel. Åtgärder kan bekostas med ÅGP pengar från länsstyrelsen.

7.3 Spridningskorridor cykelbanan

Syfte är att låta cykelbanan Ambjörnarp – Månstad utgöra en spridningskorridor för växter och djur genom kommunen.

Från Sjötofta i söder till Månstad i norr går den gamla banvallen som delvis gjorts om till cykelbana. I sin förlängning sträcker den sig från Landeryd i söder till Falköping i norr. Ett stort hot mot den biologiska mångfalden i landskapet är just spridningen. En art kan av slumpmässiga skäl försvinna lokalt med det är ofta inget problem då den har möjlighet att återkolonisera sig när förhållandena förändrats. Med en ökad fragmentisering av biologiskt värdefulla områden så försvåras denna naturliga process. Genom att underhålla och på sina ställen skapa lämpliga miljöer skapas "Stepping-stones" för den biologiska mångfalden. Vägkanter i sig är ofta sådana bra spridningskorridorer men med anpassad skötsel och andra åtgärder kan man förstärka denna viktiga funktion. En trevlig bieffekt är att det skapar en vacker och blomrik miljö som gör cykelbanan mer attraktiv för cyklisterna vilket ökar turismen i kommunen.

Mål. Inventera cykelbanan som utgörs av gamla banvallen i kommunen. Skapa ett pärlband av biologiskt rika miljöer med viktiga strukturer såsom blommor, död ved, sandiga ytor och varma miljöer.

Medel. Projektmedel kan sökas genom LONA och åtgärder kan fungera som kompensationsåtgärder vid annan exploatering. Skötsel kan ske i samband med årlig skötsel av vägkanter.

7.4 Ängsvampar

Syftet är att öka kunskapen om ängssvampar i kommunen.

Det finns sporadiska kunskaper om ängssvamparnas rika mångfald i kommunen. För 20 års sedan noterades förekomster som indikerar att kommunen har en rik och sällsynt ängssvampflora. Markanvändningen har förändrats sen dess och frågan är om denna mångfald fortfarande är aktuell.

Mål: 20 av kommunens finaste naturliga gräsmarker ska inventeras.

Medel: Finansieras via LONA

7.5 Projekt Ljungsnäsaområdet

Syftet är att tillgängliggöra och utveckla naturvärdena i området kring Ljungsnäsa sjön.

Ljungsnäsa sjön är en tätortsnära sjö som har stor betydelse för friluftslivet och Tranängsskolan. Marken ägs av Tranemo kommun och ett flertal rödlistade arter har noterats i omgivningen. Åtgärder för underlätta tillgängligheten är önskvärd och naturvårdsåtgärder är nödvändiga för att områdets värden ska bevaras.

Mål. En skötselplan och tillgänglighetsanalys tas fram som ett underlag för att göra åtgärder i framtiden.

Medel: finansieras via LONA och delfinansieras av Tekniska sektionens parkavdelning.

7.6 Barrskogsprojektet

Syftet är att öka kunskapen om kontinuitetsskogar. Kunskapen om gammal barrskog på produktiva marker är begränsad och naturhänsynen blir väldigt spridd i kommunen. En fokusering på skydd och anpassad skogskötsel i delar av kommunen skulle vara ett kostnadseffektivt sätt att bevara biologisk mångfald och skapa möjlighet till vildmarksturism i kommunen. Projektet handlar inte bara om bevarandeåtgärder utan även hur man kan finna avkastning i skogen utan att naturvärdena försvinner.

Mål: Inventera skogliga biotoper knutna till barrskog i två större områden som redan nu omfattas av planer på utökad skydd. Utredda alternativa inkomster till avverkning i områden med höga naturvärden.

Medel: LONA eller landsbygdsstöd

7.7 Naturen i Tranemo kommun

Syftet är att sprida kunskapen om naturen i Tranemo som framkommit genom naturvårdsplanen till invånare och besökare. Locka fler att ta del av naturen i Tranemo, till gagn för både folkhälsan, turismen och kärleken till hembygden.

Mål: en utflyktsguide tas fram, trycks och sprids i kommunen.

Medel LONA

7.8 Skolmaterial

Syftet är att sprida kunskapen om naturen i Tranemo som framkommit genom naturvårdsplanen till skolan genom lämpligt undervisningsmaterial och praktiskt pedagogiska övningar och utflykter. Lokalt anpassat till olika delar i kommunen. Materialet tas fram tillsammans med lokala pedagoger och organisationer som aktivt jobbar med att utveckla naturvärdena i kommunen.

Mål: ett undervisningsmaterial om naturen i Tranemo kommun

7.9 Ängsprojekt

Syfte öka och utveckla ytan välskött slåtteräng ökar.

Ett nätverk bildas av människor som är intresserad och engagerade i ängsskötsel i Tranemo kommun. Erfarenhet och idéer utbyts men även fröspridning kan möjliggöra att mångfalden åter kan sprida sig dit hökärnor inte längre når. Lämpliga objekt kan vara 636303, 626909, 632106, 635012, 636303, 638203

Mål: Ytan slåtteräng ökar till 20 ha år 2030

Medel: Landsbygdsstöd

7.10 Natur på hemsidan eller i mobiltelefonen

Ett modernt och IT baserat sätt att få ut kunskapen som framkommit vid framtagandet av naturvårdsplanen.

Mål: Information om lämpliga utflyktsmål kan fås på kommunens hemsida

Medel: LONA

7.11 Intern utbildning i naturvård

Information om skyddsvärda miljöer och strukturer samt hur man med enkla medel kan bevara dessa och utveckla dem i den vardagliga skötseln och exploateringen.

Mål: Berörd personal på tekniska har genomgått en naturvårdsutbildning

7.12 Betesmarksprojekt

Syfte med projektet är bibehålla eller öka den biologiska mångfalden i naturliga betesmarker.

Projektet handlar om att föra en dialog med djurägare i kommunen för att skapa förståelse för de hinder som gör att naturliga betesmarker med höga naturvärden saknar hävd eller på andra sätt minskar i biologisk mångfald. I projektet ingår att informera ägare av större djurbesättningar om naturliga betesmarker och vara rådgivande i restaurering och skötsel i samarbete med landsbygdenheten på länsstyrelsen. Kanske även skapa fokus på naturvänligt kött från lokala producenter. Projekt bör ta stöd i Jordbruksverkets rapport "Miljöåtgärder i samverkan" för att dra nytta och erfarenhet av andra samverkansprojekt.

Mål: Antalet naturliga betesmarker med naturvärden som betas har ökat.

7.13 Värdefulla vattendrag

Syftet är att öka kunskapen om små vattendrags biologiska värden.

Inventeringen innefattar vattendragets grad av naturlighet, dess närmiljö, vattenkvalitet, förekomst av rariteter och artrikedom.

Mål: Inventera 20 mindre vattendrag och sprida kunskap till markägare om värdet och hur man kan ta lagskyldig hänsyn eller ligga till grund för blå målklassning.

7.14 Kommunal skogspolicy

Tranemo kommun är en kommunens större markägare. Då kommunen främst äger mark kring våra tätorter har skogarna ofta höga sociala värden. Skogen bör skötas för att hållbart producera flera ekosystemtjänster.

Syftet är att bedriva ett skogsbruk såsom ett föredöme med avseende på natur, kultur och sociala värden för att inspirera andra markägare.

Mål: En politiskt förankrad policy som ligger till grund för kommunens skogsbruksplan.

7.15 Projekt storlom

I vissa av kommunens större sjöar häckar storlommen. Även om storlommen ökar sedan 2000-talets början så är häckningsresultatet i våra sjöar fortfarande lågt. I samarbete med svenska lomföreningen görs informationsinsatser för ökad hänsyn vid häckningssjöar.

Mål: Samtliga sjöar med storlom har information om hänsyn.

8 Ordförklaringar

Allemansrätt. Rätten för alla människor att färdas över privat mark och tillfälligt uppehålla sig där.

Artportalen. En sida på nätet där allmänhet och myndigheter kan rapportera in observationer av växter och djur, och samtidigt se andras observationer.
www.artportalen.se

Biologisk mångfald. Variationsrikedomen bland levande organismer av alla ursprung och de ekologiska komplex i vilka dessa organismer ingår, detta innefattar mångfald inom arter, mellan arter och av ekosystem.

Bestånd. Skogsbruksbegrepp som betecknar ett större antal träd som växer tillsammans och karakteriseras av viss enhetlighet.

Drumlinier. En valryggsformad landform bestående av morän

Dynamik. Ett system av naturliga förändringar i en miljö.

Dödisgropar. Geologiskt fenomen där en bit glaciär blivit liggande och omgivits med sediment under inlandsisens bortsmältande. När isen sen smälter vildas ett hål som ofta vattenfylls och bildar en sjö.

Ekosystem. Ett dynamiskt komplex av växt-, svamp-, djur- och mikroorganismersamhällen och deras fysiska miljö som samverkar som en egen enhet.

Ekosystemtjänst. Förhållanden och processer som gör att naturliga ekosystem, och arterna de består av, uthålligt kan gagna människans liv.

Erosion. En naturlig process som innebär transport av jord. Skapar nya miljöer som är av betydelse för många organismer.

EU's art- och habitatdirektiv. EU-bestämmelse för att säkra den biologiska mångfalden genom bevarandet av naturligt förekommande livsmiljöer samt den vilda floran och faunan inom EU:s medlemsländer.

Fragmentisering. En process vid människans exploatering av olika biotoper leder till att dessa uppstyckas i smärre "öar" omgivna av "hav" av annan biototyp.

Hotad art. Art vars överlevnad inte är säkerställd på längre sikt. Art som återfinns i rödlistan i kategorierna VU, EN och CR.

Hydrologi. Samspelet mellan vatten, marken och växter.

Hydromorfologi Faktor som beskriver förändringar avseende kontinuitet, morfologi och hydrologisk regim som kan leda till ändrade livsbetingelser för såväl vattenlevande som landlevande organismer i eller i närheten av vattenförekomst.

Hävd. Traditionell bruksform inom jord- och skogsbruket. Exempelvis bete, slåtter och lövtäkt.

Indikatorart. Art som indikerar speciella ekologiska förhållanden i naturen.

Inägomark. Jordbruksmark som hägnats in för att hålla vilda och tama djur ute. Inägomarken bestod av åker och äng.

Impediment. Avser mark som är olämplig för skogs- eller jordbruk.

Isälvsavlagring. Material som transporterats, sorterats och avsatt från smältvatten från inlandsisen. Sand och grus är det dominerande kornstorleken. Kan anta olika former som åsar, deltan, sandur och kamelandskap.

Kambrosilurisk. Kalkrika sedimentbergarter från våra platåberg i falbygden.

Kompensationsåtgärder. Ett sätt att kompensera för förlorade naturvärden i de fall då dessa inte kan skyddas på plats vid en exploatering.

Konnektivitet. Möjligheten till spridning och fria passager för djur, växter, sediment och organiskt material i uppströms och nedströms riktning, samt från vattenförekomsten till omgivande landområden.

Kontinuitet. Längden av pågående hävd som ofta påverkar naturvärdet positivt.

LONA. Lokal naturvårdssatsning. Statlig stödsystem för lokalt naturvårdsarbete.

Kostnadseffektivitet. Ett mått på hur mycket resurser som krävs för att nå ett mål.

Meandrande. Slingrande åfåra som skapats genom erosion i ytterkurvorna och sedimentation i innerkurvorna.

Mesotrofa. Måttligt näringsrik sjö, ofta med fasta stränder och en rik och varierat fiskfauna.

Miljökonsekvensbeskrivning (MKB). Används för att få en helhetssyn av den miljöpåverkan som en planerad verksamhet kan medföra.

Miljömål. 16 stycken av riksdagen uppställda mål som syftar till att de stora miljöproblemen ska vara lösta inom en generations tid.

Morän. Osorterad jordart som består av krossat berg.

Naturliga betesmarker. Betesmarker som inte utsatts för produktionshöjande åtgärder som gödsling eller plöjning.

Naturtyp. Mark eller vattenområden som skiljer sig från sin omgivning och som dels har en karakteristisk flora och fauna, dels speciella och enhetliga miljöförhållanden.

Naturvärde. Ett områdes värde för den biologiska mångfalden.

Nyckelbiotop. En nyckelbiotop är en biotop som från en samlad bedömning av biotopens struktur, artinnehåll, historik och fysiska miljö anses ha en mycket stor betydelse för flora och fauna. Begreppen använts främst inom skogsbruket.

Objekt. Ett geografiskt begränsat område som bedömts utifrån dess värde för den biologiska mångfalden.

Oligotrofa. Näringsfattig sjö, finns i här i två former klarvattensjöar och brunvatten sjöar.

Parceller. Ålderdomlig indelning av åkermarken i små jordstycken.

Pollenanalys. Metod för datering och studier av växtlighet under olika tidsperioder genom studier av bottensediment i sjöar och kärr.

Refugier. Ett område där en isolerad population förekommer som har haft en mycket större utbredning.

Rikkärr. En typ av myr som är rik på mineraler och ofta har ett neutralt pH. Rikärren har en specialiserad och artrik flora.

Ruderatmark. Mark som störs av mänsklig verksamhet, även kallad skräpmark.

Rödlistad art. Är en klassificering av arter efter en bedömning av deras utdöenderisk. Se kap 2:5

Röjningsröseområde: Område med förhistorisk jordbruk där marken röjts från stenar för att underlätta brukning.

Signalart. Art som indikerar högt naturvärde. Används för att hitta nyckelbiotoper.

Skiftesreform. En jordbruksreform som syftade till att slå ihop små brukningsenheter till större för att få ett effektivare jordbruk. På gick från 1700-talet fram till 1900-talets början.

Slätterängar. Fodermarker som hävdas genom årligt uttag av vegetation till vinterfoder åt djuren, ofta med efterföljande bete och ofta årlig rensning av nedfallna grenar och löv på.

Spridningskorridor. En linjär biotop som underlättar spridning från ett område till ett annat. Ex vis en väg eller ett vattendrag.

Stepping-stones. En serie med åtskilda biotoper som erbjuder skydd och/eller mat som underlättar spridning av arter från ett område till ett annat.

Störning. En, i tid avgränsad, händelse som river upp ett ekosystem, organismsamhälle eller populationsstruktur och förändrar resurser, substrattillgång och den fysiska miljön.

Störningsregim. En kombination av störningar som är karakteristiska för en viss miljö.

Substrat. Underlag för djur, svampar och växter.

Tektonisk. Jordskorpans struktur

Trakthyggesbruk. Den dominerande skogsbruksätt där samtliga träd i ett bestånd tas ner och ersätts med nya. Ett kontroversiellt bruk sen det infördes på 50-talet.

Vegetationssuccesion. En långsam förändring av växtligheten som ofta i en bestämd ordning leder till nya naturtyper.

Värdekärna. Ett mindre område med särskild betydelse för den biologiska mångfalden.

VÅGA. Vattenåtgärdsanslaget. Länsstyrelsen avsätter en del av medlen från havs- och vattenmiljöanslaget till vatten- och fiskevårdsprojekt.

ÅGP. Åtgärdsprogram för hotade arter. Ett av naturvårdsverket utarbetat program för att rädda de arter som inte klarar av att skyddas av miljöstöd eller naturreservat.

Ängssvampar. Svampar med sin huvudsakliga utbredning i ogödslade, hävdade gräsmarker. Många av dem färgglada och spektakulära svampar som vaxskivlingar och fingersvampar.

9 Referenslitteratur

Ahlin, S. 1988. Grus och berg i Tranemo kommun. Länsstyrelsen Älvsborgslän. Rapport 1988:12

Appelquist, T. 2005. *Naturvårdsbiologisk forskning*. Rapport 5452. Naturvårdsverket

Blomgren, M. Lekemo, C. 1985. *Lövsöksinventering i Tranemo kommun 1984*. Länsstyrelsen Älvsborgslän. rapport 1985:2

Dennergård, B. 1980. *Pollenanalys av en lagerföljd från Tranemosjön, Västergötland*. Rapport, Chalmers Tekniska Högskola. Publikation B 142

Eriksson, M. Larsson, P. 1981. *Jämförande inventering av våtmarker i Västgötadeln av Älvsborgslän*. Rapport 1981:1. Länsstyrelsen Älvsborgs län

Gärdenfors, U. (red) 2010. *Rödlistade arter i Sverige 2010*. Artdatabanken.

Hilldén, A. 2009. *Beskrivning till jordartskartan 6C Kinna SO*. SGU

Hindström, M. Josefsson, J. 1988. *Ängar och hagar i Tranemo kommun*. Länsstyrelsen Älvsborgslän. rapport 1989:6

Lennartsson, H. 2000. *Auktionsplan för biologisk mångfald, kulturmiljövården och uthålligt skogsbruk*. Skogsvårdsstyrelsen Västra Götaland.

Ljung, M. Nordström Källström, H. 2013. *Miljöåtgärder i samverkan*. Rapport 2013:31. Jordbruksverket.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län. 1976. *Natur i Älvsborgs län*.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län. 1992. *Våtmarker Ulricehamn och Tranemo kommun*. Rapport 1992:5

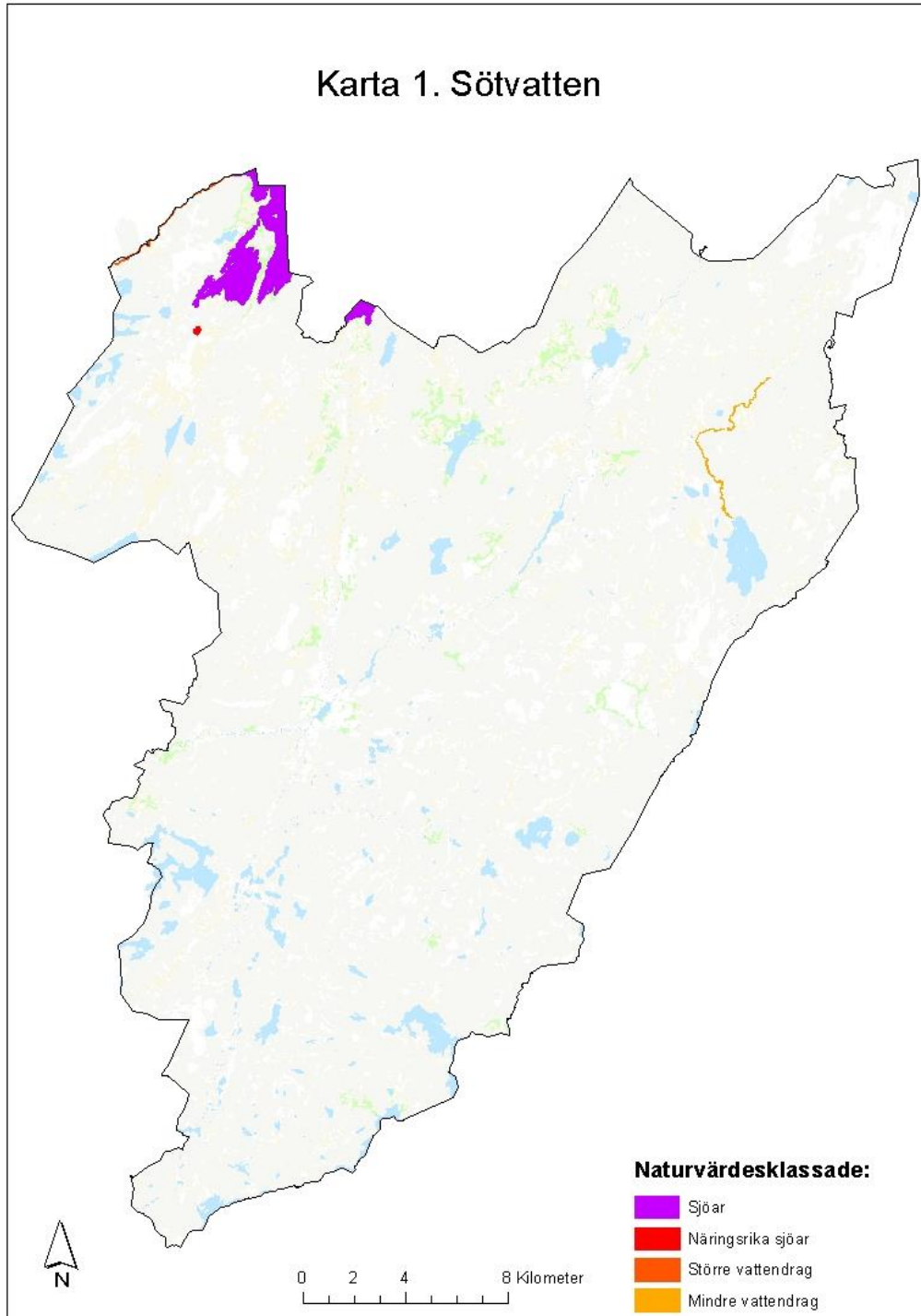
Naturvårdsverket 2007. *Myrskyddsplan för Sverige –objekt i Götaland*. Naturvårdsverket rapport 5670

Naturvårdsverket 2015. *Guide för värdering av ekosystemtjänster*. Naturvårdsverket rapport 6690

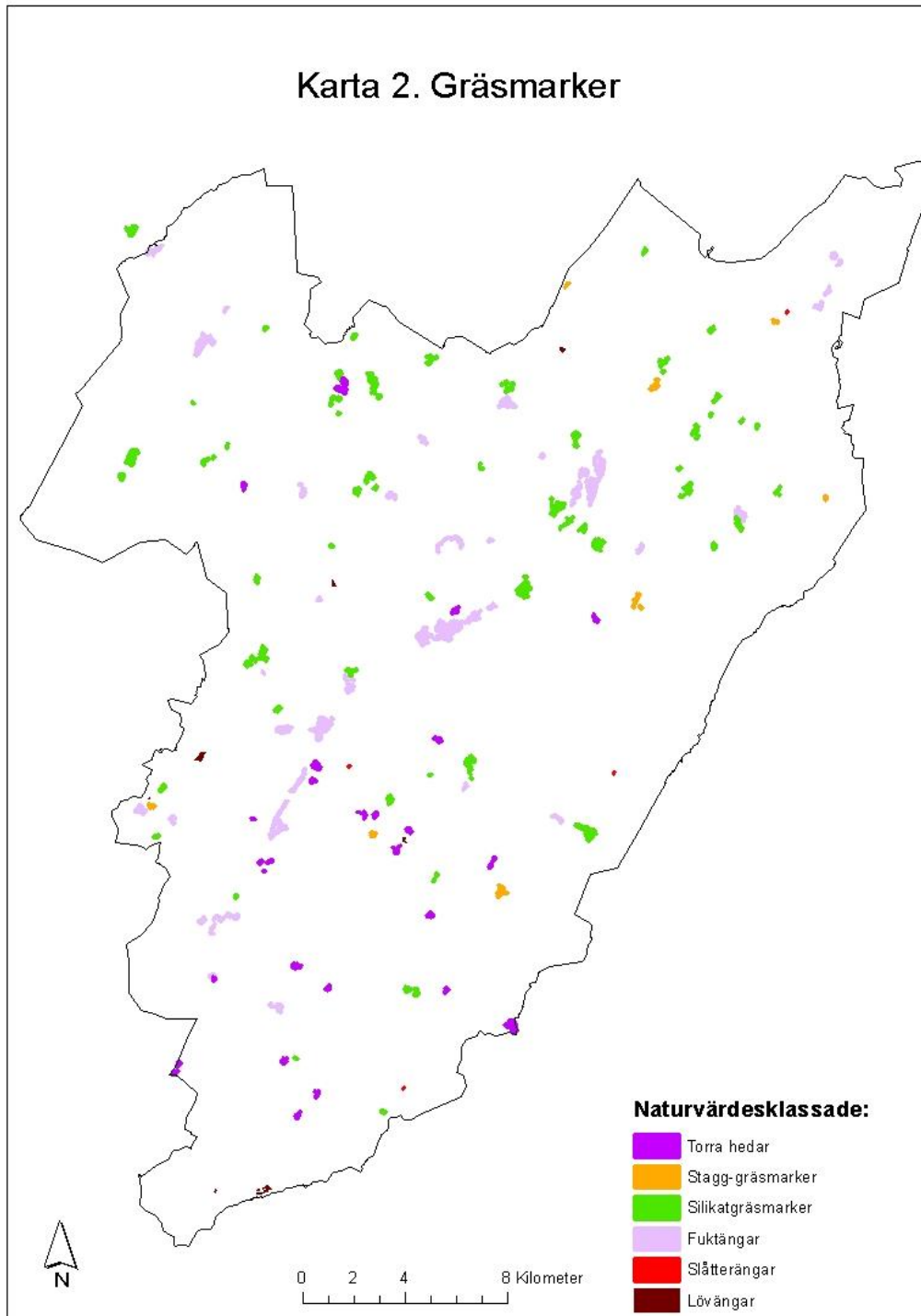
Nitare, J. 2000: *Signalarter. Flora över kryptogamer. Lavar, mossor, svampar*. Skogsstyrelsen, Jönköping.

Vestbö, A. 1988. *Fossil åkermark och kulturlandskapsutveckling i Gisslarp, Västergötland*. C-uppsats i Kulturgeografi. Stockholms Universitet.

Karta 1. Sötvatten

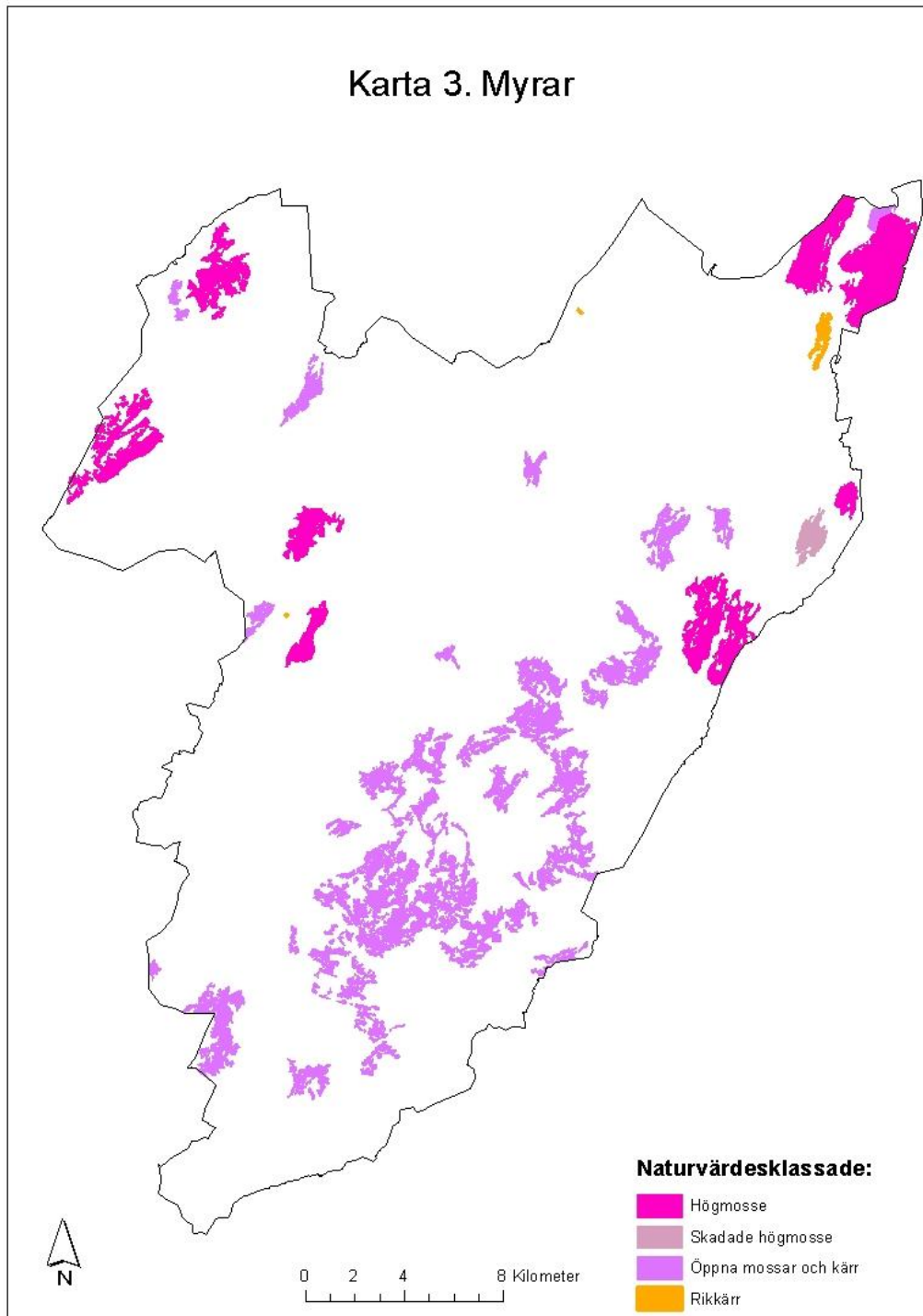

Karta 2. Gräsmarker

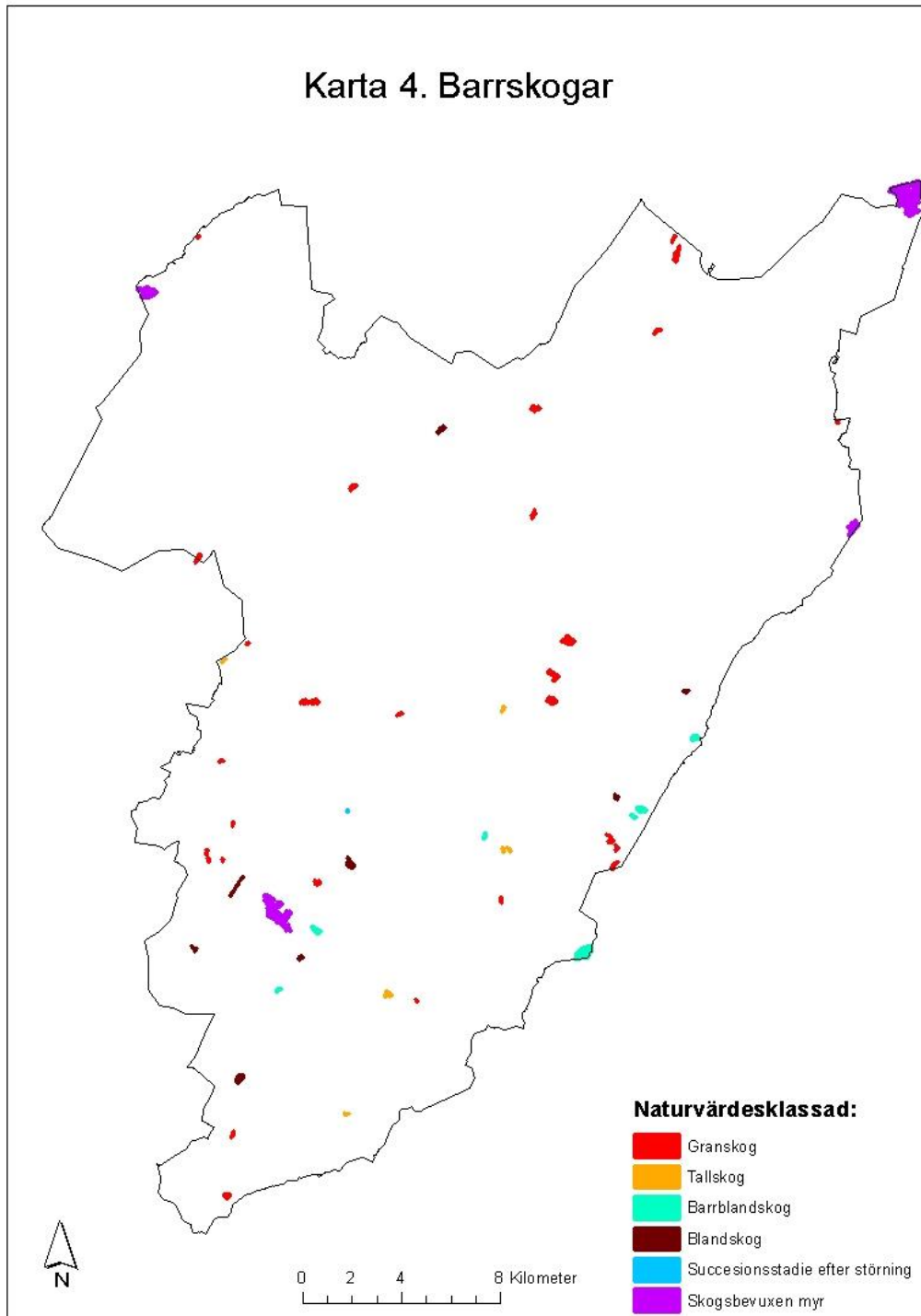

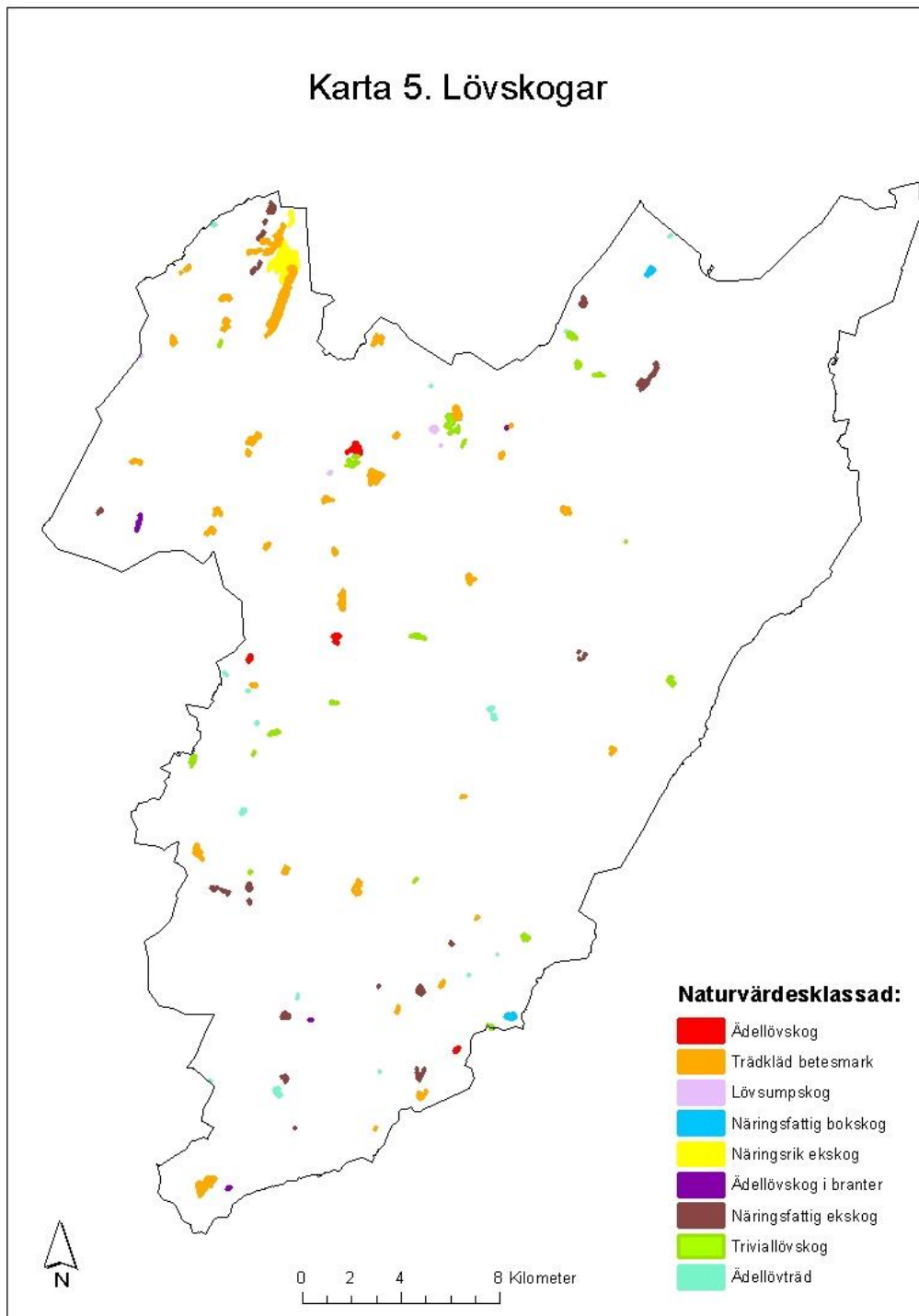
Karta 3. Myrar

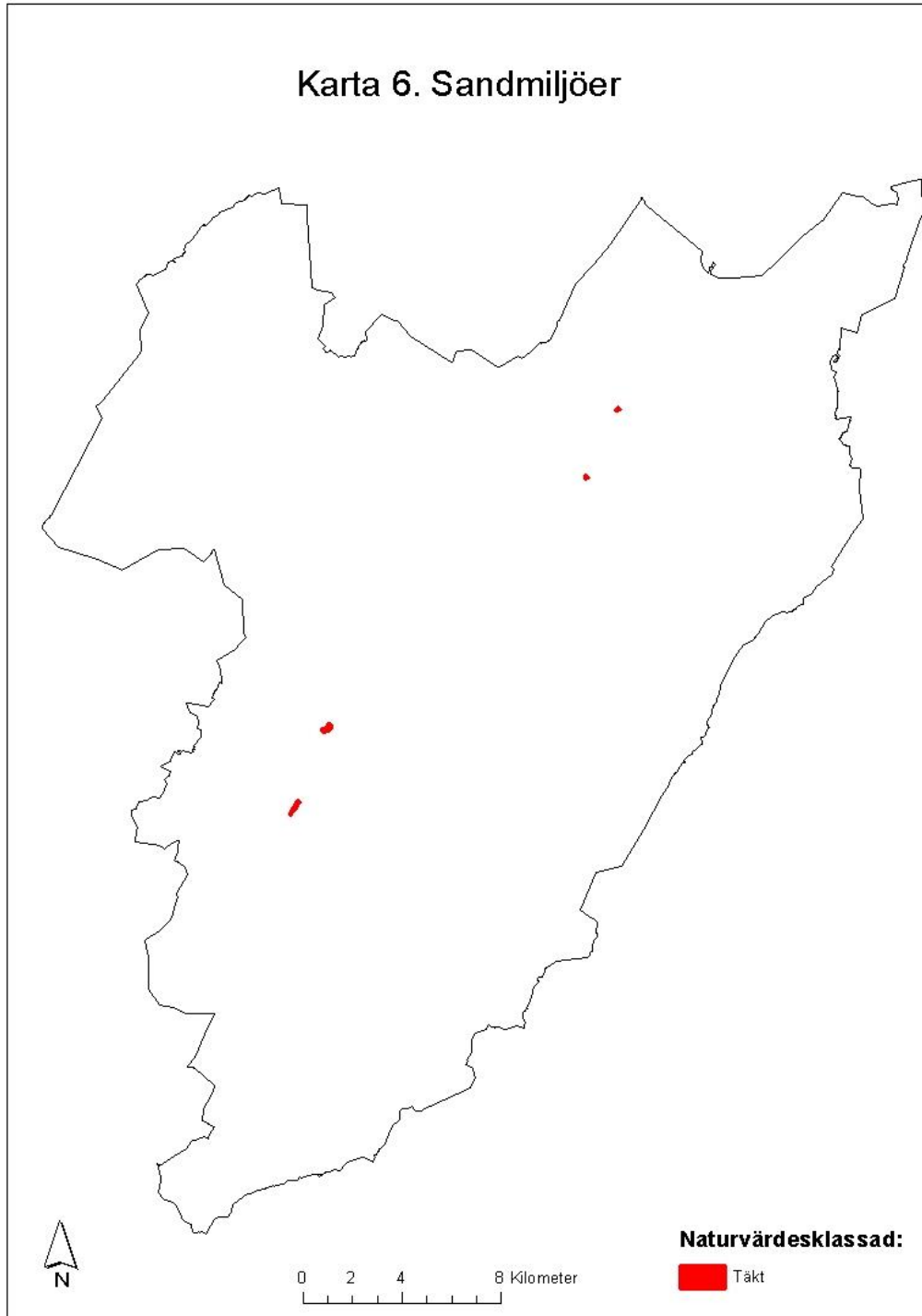
Karta 4. Barrskogar

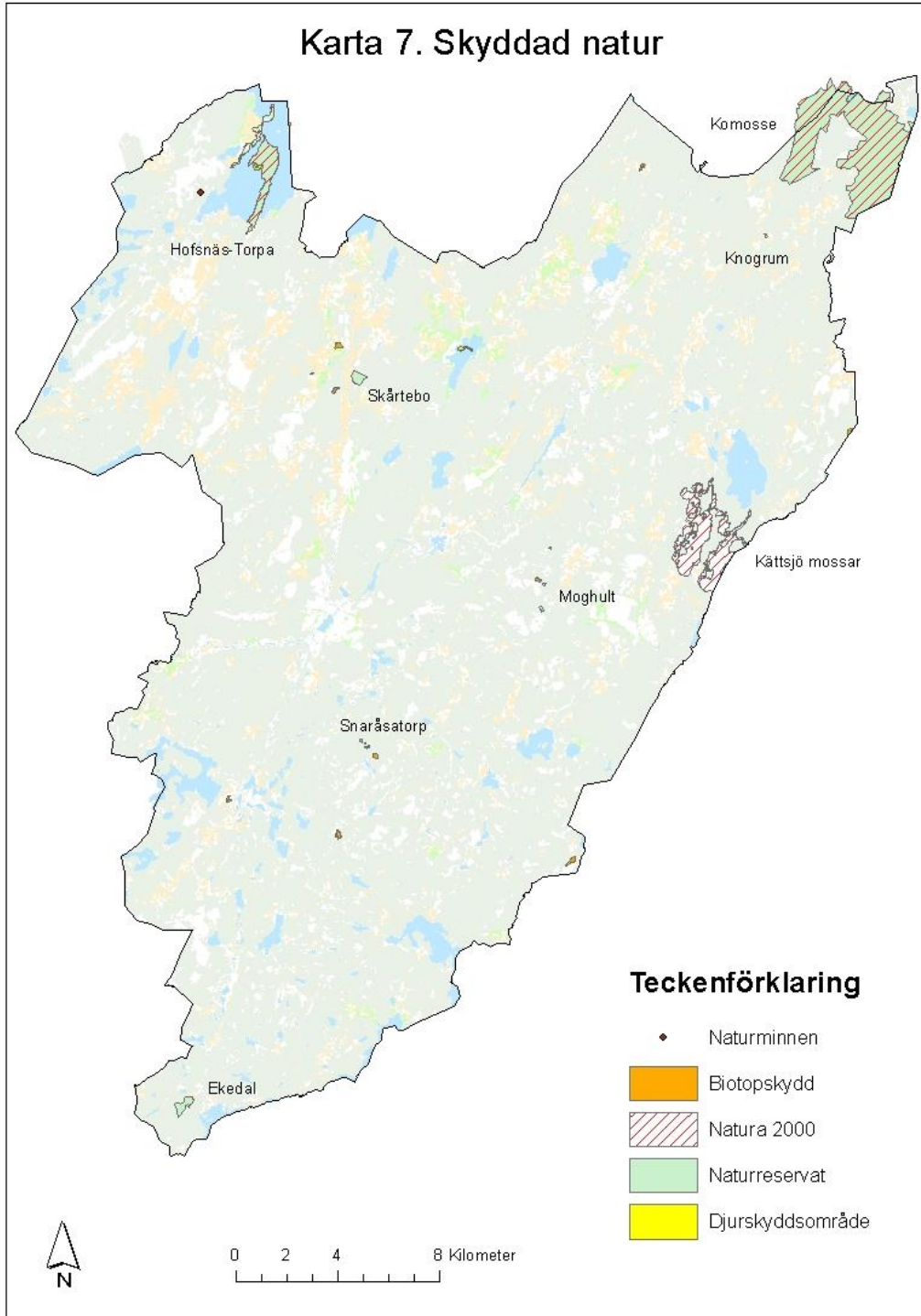
Karta 5. Lövs kogar

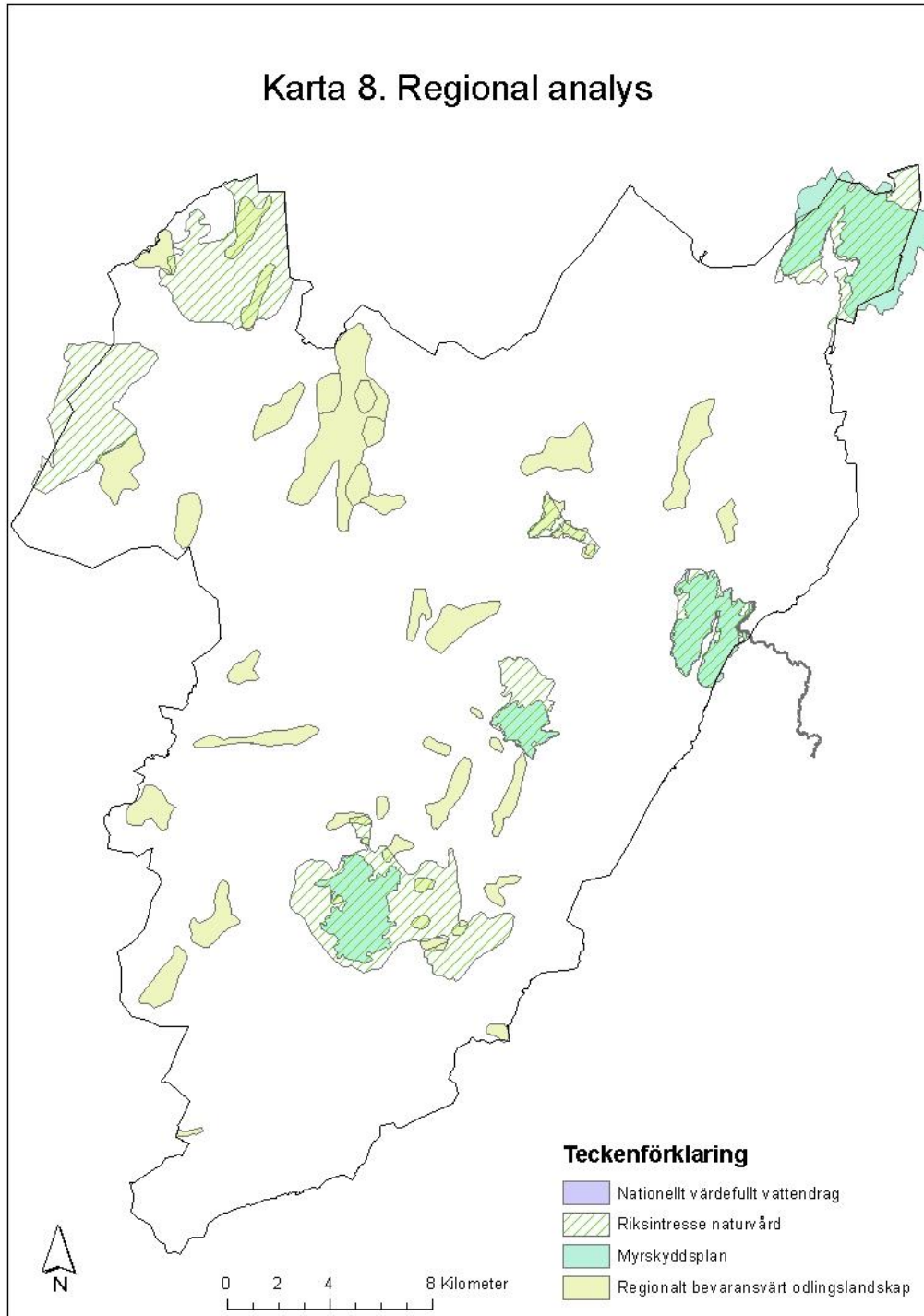
Karta 6. Sandmiljöer

Karta 7. Skyddad natur

Karta 8. Regional analys

Bilaga 1 Rödlistade arter enligt 2015 lista som noterats i Tranemo kommunen

Artgrupp	Svenskt namn	Vetenskapligt namn		Biotop	Känne- dom	ÅGP	Kommunens mark
Kärlväxter	Desmeknopp	<i>Adoxa moschatellina</i>	NT	SJ	2		
	Trubbdaggkåpa	<i>Alchemilla plicata</i>	NT	J	2		
	Åkerkulla	<i>Anthemis arvensis</i>	NT	J	2		
	Slättergubbe	<i>Arnica montana</i>	NT	J	1		X
	Låsbräken	<i>Botrychium lunaria</i>	NT	J	2		
	Åkerkål	<i>Brassica rapa ssp. campestris</i>	NT	J	2		X
	Råglosta	<i>Bromus secalinus</i>	EN	J	3	X	
	Skogsklocka	<i>Campunella cervicaria</i>	NT	SJ	1		X
	Hartmanstarr	<i>Carex hartmanii</i>	VU	JV	2		
	Ängsstarr	<i>Carex hostiana</i>	NT	JVH	2		
	Loppstarr	<i>Carex pulicaris</i>	VU	JVH	2		
	Ryl	<i>Chimaphila umbellata</i>	EN	S	2		
	Klasefibbla	<i>Crepis praemorsa</i>	NT	J	2		
	Ljungögontröst	<i>Euphrasia micrantha</i>	VU	JU	3		
	Ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	VU	SJ	1		X
	Mjukdån	<i>Galeopsis ladanum</i>	NT	J	2		X
	Klockgentiana	<i>Gentiana pneumonanthe</i>	VU	VJ	1	X	X
	Fältgentiana	<i>Gentianella campestris</i>	EN	J	1	X	
	Knärot	<i>Goodyera repens</i>	NT	S	1		
	Flytsäv	<i>Isolepis fluitans</i>	VU	LJ	1		
	Borsttåg	<i>Juncus squarrosus</i>	NT	JV	1		
	Sommarfibbla	<i>Leontodon hispidus</i>	NT	J	1		
	Strandlummer	<i>Lycopodiella inundata</i>	NT	LV	2		
	Granspira	<i>Pedicularis sylvatica</i>	NT	VJ	1		
	Klotgräs	<i>Pilularia globulifera</i>	VU	JVL	3		
	Ängsnattviol	<i>Plananthera bifolia</i>	NT	JV	1		
	Vityxne	<i>Pseudorchis albida</i>	EN	SJF	1	X	
	Mosippa	<i>Pulsatilla vernalis</i>	EN	SJ	1	X	
	Backsippa	<i>Pulsatilla vulgaris ssp. vulgaris</i>	VU	J	1		X
	?Dvärglin	<i>Radiola linoides</i>	VU	JUVH	3		X
	Åkerrättika	<i>Raphanus raphanistrum</i>	NT	JU	3		
	Vanlig backruta	<i>Thalictrum simplex</i>	NT	J	1		
	Brunklöver	<i>Trifolium spadiceum</i>	NT	J	1		
	Skogsalm	<i>Ulmus glabra</i>	VU	SJ	1		X
	Etterbrännässla	<i>Urtica urens</i>	NT	JU	1		
	Alger	Dvärgslinke	<i>Nitella batrachosperma</i>	NT	L	3	X
Mossor	Kornknutmossa	<i>Odontoschisma denudatum</i>	NT	S	3		
	Bokfjädermossa	<i>Neckera pumilai</i>	NT	S	1		
	Päronulota	<i>Ulota coarctata</i>	VU	S	3		
Svampar	Alflugsvamp	<i>Amanita friabilis</i>	NT	SV	2		
	Ljusskivig lerskivling	<i>Camarophyllopsis schulzeri</i>	NT	SJ	3		X

	Vridfingersvamp	Clavaria amoenoides	VU J	3	X
	Rökfingersvamp	Clavaria fumosa	NT JS	3	X
	Stornopping	Entoloma griseocyaneum	NT JF	3	
	Sepiarödling	Entoloma jubatum	NT SJ	3	
	Oxtungssvamp	Fistulina hepatica	NT JSU	2	
	Sträv jordstjärna	Geastrum berkeleyi	EN SJ	3	
	Naveljordstjärna	Geastrum elegans	EN SJ	3	
	Korallticka	Grifola frondosa	NT SJU	2	
	Saffransticka	Hapalopilus croceus	CR SJ	2	
	Lila vaxskivling	Hygrocybe flavipes	NT J	2	X
	Rodnande lutvaxskivling	Hygrocybe ingrata	VU J	2	
	Grålila vaxskivling	Hygrocybe lacmus	VU J	2	X
	Lutvaxskivling	Hygrocybe nitrata	NT SJ	2	X
	Scharlakansvaxskivling	Hygrocybe punicea	NT J	2	X
	Strålvaxskivling	Hygrocybe radiata	VU J	2	X
	Dadelvaxskivling	Hygrocybe spadicea	VU J	2	X
	Praktvaxskivling	Hygrocybe splendidissima	NT J	2	X
	Kötticka	Leptoporus mollis	NT S	2	
	Dystersopp	Porphyrellus porphyrellus	NT SJ	3	
	Slät knölfoting	Squamanita contortipes	VU J	2	X
	Rutskinn	Xylobolus frustulatus	NT SJ	2	
Lavar	Garnlav	Alectoria sarmentosa	NT SJ	2	
	Savlundlav	Bacidia incompta	EN JS	2	
	Skuggorangelav	Caloplaca lucifuga	NT JS	2	
	Mångsporig citronlav	Candelaria concolor	EN JU	2	
	Skorpgelélav	Rostania occultatum	NT JSU	2	
	Lergelelav	Encheylum limosum	VU JU	2	
	läderlappslav	Collema nigrescens	NT JS	2	
	aspgelelav	Collema subnigrescens	NT S	2	
	Bylav	Pectenium plumbea	EN FJS	2	
	Olivbrun gyttelav	Fuscopannaria mediterranea	NT JS	2	
	Blek kraterlav	Gyalecta flotowii	VU JSU	2	
	Almlav	Gyalecta ulmi	VU JS	2	
	Lunglav	Lobaria pulmonaria	NT SJ	1	
	Skrovellav	Lobaria scrobiculata	NT SFV	1	
	Ädellav	Megalaria grossa	EN VJS	1	
	Västlig njurlav	Nephroma laevigatum	VU SV	1	
	Grynig filtav	Peltigera collina	NT SJ	2	
	Grynig dagglav	Physconia grisea	NT SJ	2	
	Bokvårtlav	Pyrenula nitida	NT S	1	
	Rödbrun blekspik	Sclerophora coniophaea	NT SJV	3	
	Gulvit blekspik	Sclerophora pallida	VU SJU	3	
	Liten blekspik	Sclerophora peronella	VU SJU	3	
Däggdjur	Fransfladdermus	Myotis nattereri	VU SUV	2	
Fåglar	Duvhök	Accipiter gentilis	NT SJU	2	X
	Sånglärka	Alauda arvensis	NT J	1	

	Ängsplärka	Anthus pratensis	NT SJVH	2	X
	Tornseglare	Apus apus	VU SJUV	2	
	Berguv	Bubo bubo	VU SJUVH	1	
	Rosenfink	Carpodacus erythrinus	VU SJUV	1	X
	Hussvala	Delicon urbicum	VU JUH	1	X
	Mindre hackspett	Dendrocopus minor	NT SJU	1	X
	Spillkråka	Dryocopus martius	NT S	1	X
	Gulspurv	Emberiza citrinella	VU SJU	1	X
	Sävsparv	Emberiza schoeniclus	VU V	1	X
	Smålom	Gavia stellata	NT L	1	
	Havsörn	Haliaeetus albicilla	NT SVLHB	1	
	Gråtrut	Larus argentatus	VU JUVLB	1	
	Nötkråka	Nucifraga caryocatactes	NT SU	2	
	Storspov	Numenius arquata	NT JVH	1	
	Bivråk	Pernis apivorus	NT SJV	2	
	Svart rödstjärt	Phoenicurus ochruros	NT JU	1	X
	Gröngöling	Picus viridus	NT SJU	1	X
	Småfläckig sumphöna	Porzana porzana	VU JVL	1	X
	Kungsfågel	Regulus regulus	VU S	1	X
	Backsvala	Riparia riparia	NT UV	1	X
	Buskskvätta	Saxicola rubetra	NT SJV	1	X
	Stare	Sturnus vulgaris	VU SJUV	1	X
Kräldjur	Sandödlä	Lacerta agilis	VU SJUH	1	X
Fiskar	Lake	Lota lota	NT LMB	2	X
	Äl	Anguilla anguilla	CR VLMB	2	
Evertebrater	Ängsmetallvinge	Adscita statices	NT JH	2	X
	Skägglavmätare	Alcis jubata	NT S	3	
	Slättersandbi	Andrena humilis	VU J	1	X
	Guldsandbi	Andrena marginata	NT JV	1	X
	Flodkräfta	Astacus astacus	CR JVL	2	
	Smygstekellik glasvinge	Bembecia ichneumoniformis	NT SJUV	3	
	Brunrött rovfly	Cosmia pyralina	NT SJVH	3	
	Ligusterfly	Craniophora ligustri	NT SJVH	3	
	Slättergubbemal	Digitivalva arnicella	VU JU	1	X
	Brunaktig sikelvinge	Drepana curvatula	NT SJ	3	
	Ågrävare	Dyschirius intermedius	NT UVH	3	
	Vitt ugglemott	Eudonia laetella	NT SJU	3	
	Svart guldbagge	Gnorimus variabilis	EN SJ	2	X
	Allmänt nejlikfly	Hadena bicruris	NT JUH	3	
	Svävfluglik				
	dagsvärmare	Hemaris tityus	NT J	2	
	Humlerotfjäril	Hepialus humuli	NT J	2	
	Dvärgstenkrypare	Lithobius lapidicola	NT J	3	
	Tunnvingemätare	Malacodea regelaria	VU S	3	
		Margarinotus purpurascens	NT J	3	
	Flodpärlmussla	Margaritifera margaritifera	EN SL	3	

Mindre svampklobagge	<i>Mycetochara humeralis</i>	NT SJU	3		
Ängsväddsantennmal	<i>Nemophora cupriacella</i>	VU JVH	2	X	X
Väddgökbi	<i>Nomada armata</i>	VU J	1	X	
Fältgökbi	<i>Nomada subcornuta</i>	NT JU	2		
Brokigt ängsfly	<i>Oligia versicolor</i>	NT S	3		
Läderbagge	<i>Osmoderma eremita</i>	NT SJU	2	X	
Brunflammig fältmätare	<i>Perizoma flavofasciata</i>	NT S	3		
	<i>Plectophloeus nitidus</i>	VU SJ	3		
	<i>Rhithrogena germanica</i>	NT VL	2		
Bäckbuksimmare	<i>Sigara hellensii</i>	VU VL	3		
Lamellsnäcka	<i>Spermodea lamellata</i>	NT S	3		
Vägtornsmätare	<i>Triphosa dubitata</i>	NT J	3		
Kvadratmott	<i>Udea olivalis</i>	NT SJU	3		
Större sågsvartbagge	<i>Uloma culinaris</i>	NT SJU	3		
Arktiskt jordfly	<i>Xestia speciosa</i>	NT SFV	3		
	<i>Xylophilus corticalis</i>	NT SJ	3		
Allmän bastardsvärmare	<i>Zygaena filipendulae</i>	NT JU	2		X

Teckenförklaring se kap 5.2 Kännedom: 1 God, 2 Viss, 3 Liten

I Tranemo kommun förekommande fridlysta arter

Lummerväxter
Blåsippa
Fältgentiana
Gulsippa
Gullviva
Mosippa
Safsa
Skogsklocka
Smörboll
Tibast
Saffransticka
Klockgentiana

I Tranemo kommun förekommande som har ett strikt skydd enligt habitatdirektivet bilaga 4

Alla fladdermöss
Hasselmus
Sandödla
Större vattensalamander
Åkergroda
Bred gulbrämad dykare
Bred paljettdykare

Citronfläckad
kärrtrollslända
Läderbagge

Bilaga 2 Åtgärdsplan

Nedan följer ett antal åtgärder som är ett led i att försöka uppfylla kommunens miljömål och de statliga miljömålen. Åtgärder kopplas i höger kolumn till respektive nationellt miljökvalitetsmål. De nationella miljökvalitetsmålen som berör naturvärden är följande: 8. Levande sjöar och vattendrag, 11. Myllrande våtmarker, 12. Levande skogar, 13. Ett rikt odlingslandskap, 14. God bebyggd miljö och 15. Ett rikt växt- och djurliv. Åtgärder är beskrivna i Naturvårdsplanen i kap 7.

	Åtgärd	Ansvar och finansiering	Tidsplan	Nationellt miljömål	Lokalt miljömål	
1	Lokalt naturreservat Tranemosjön södra	KS, NoS planerar med bidrag från LONA, åtgärder tillsammans med Tekniska	Reservat invigt 2018	8,11,14,15	Natur	
2	Åtgärdsplan sandödlor	KS, NoS upprättar plan, åtgärder tillsammans med ÅGP och Sveaskog	årlig inventering, ny skötselplan 2018	15	Natur	
3	Spridningskorridor cykelbanan	KS, NoS upprättar plan, åtgärder tillsammans med Tekniska med möjlighet att utföra som kompensationsåtgärder	Inventering under 2017, åtgärder påbörjas 2018	15	Natur	
4	Ängssvampar	KS, NoS ansvarar för projekt finansierat av LONA	Inventering avslutad 2020	13, 15	Natur	
5	Projekt Ljungsnäsaområdet	KS, NoS upprättar plan och åtgärder tekniska med finansiering via LONA	Skötselplan och tillgänglighetsanalys klar 2018	13, 14, 15	Natur	

6	Barrskogsprojekt	KS, NoS i samarbete med Skogsstyrelsen och lokala skogsägarföreningar	Seminarium om alt, inkomster från skog 2018. Inventering 2019	12, 15	Natur	
7	Natur i Tranemo kommun	KS, NoS tar fram material och finansieras av LONA	Guide tryckt 2018	14, 15	Natur	
8	Skolmaterial	KS, NoS leder arbetet tillsammans med Lärande.	Pedagogiskt material klart 2020	14, 15	Natur	
9	Ängsprojekt	KS, NoS i samarbete med Landsbygdsenhet	Första möte 2017	13,15	Natur	
10	Natur på hemsida	KS, NoS leder arbete	Natur på hemsidan klar under 2016	14, 15	Natur	
11	Intern utbildning i naturvård	KS, NoS i samarbete med tekniska	Utbildningar under 2017	15	Natur	
12	Betesmarksprojekt	KS, NoS i samarbete med LRF	2018-2020	13, 15	Natur	
13	Värdefulla vattendrag	KS, NoS i dialog med skogsägare, finansiering LONA el VÅGA	20 vattendrag inventerade 2020	8, 15	Vatten	
14	Kommunal skogspolicy	KS, NoS tillsammans med Tekniska	Antagen policy 2017	12,15	Natur	
15	Projekt storlom	KS, NoS tillsammans med Naturskyddsföreningen och Lomföreningen	Skyltar uppe 2017	8, 15	Natur	
16	Ekosystemtjänster i detaljplan	KS, NoS	En arbetsmetod framtagen 2017	14	God bebyggd miljö	
17	Inventera vägtrummor som vandringshinder	KS, Tekniska	Inventering klar 2018	8, 15	Vatten	

